

Romano hangos

22, ne

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 19 • ČÍSLO 9–10 • VYŠLO 8. SRPNA 2017

zprávy

PRAHA – Novým velvyslancem USA má být Stephen King, dlouholetý člen republikánské strany. Je to člověk blízký Bílému domu a prezidentu Donaldu Trumpovi. Prezident Zeman projevil přání, aby se novou velvyslankyní USA v Praze stala bývalá Trumpova manželka Ivana. Ta to však po jistém váhání odmítla s tím, že by to pro ni bylo příliš náročné.

ŠTRASBURK (Francie) – Nová budova sídla Evropského parlamentu od středy 5. července přijala jméno prvního českého prezidenta Václava Havla. Otevření se zúčastnila také Havlova žena Dagmar. Veřejnosti připomíná Havla jeho bronzová busta a fotografie z doby sametové revoluce. Byla tak naplněna iniciativa tehdejšího místopředsedy Evropského parlamentu Libora Roučka.

z obsahu

Téma čísla:

Romský holocaust

strana 2, 3, 9

„Cítím se mezi Romy skvěle,“

říká Miroslav Brož

strana 4

Na cestě za Kali Sárrou

strana 7

Povídka: Dva bratři a stará čarodějnice

strana 8–11

Kde je hranice rozumného řešení?

foto: Jana Plavcová

Deset milionů je přiměřená částka, 100 milionů je moc, sdělujeme nám Jaroslav Novák v úterň MFD dne 18. 7. v rámci Fóra čtenářů.

Zřejmě si nepřečetl, nebo snad právě přečetl a naštvál se, co jsem o odkoupení vepřové farmy v Letech u Písku napsal den předtím na tomto místě.

Proto ještě považuji za nutné dodat a položit několik otázek, které už snad komentáře nepotřebují:

Co je takzvané rozumné řešení? Bylo jím konečné řešení cikánské otázky, které bylo nastartováno právě v Letech u Písku? Byla jím genocida celé jedné romské populace českých a moravských Romů, nota bene již téměř dobře integrovaných do

venkovských společností před válkou? Nebylo snad právě takovéto rozhodnutí neadekvátním a nesmyslným, ba dokonce zločinným, když si Jaroslav Novotný klade takové otázky v jiných, zcela nesouměřitelných věcech? Jsou věci v lidském konání, které se penězi nedají řešit a srovnávat hmotné a nehmotné statky je víc než ošidné. Nemá snad

i česká společnost už jednou konečně říci: Mea culpa, mea maxima culpa! Stalo se, co se nedá odčinit. Leda poprosit o odpuštění. A to je to, o čem tu běží. Každý jiný postoj považuji za vykonstruované politikum a další projev falešné korektnosti, a věru, že mám k takovému tvrzení právo dané smrtí stovek mých příbuzných.

Karel Holomek

Všichni jsme přece stejní, jsme Romové...

Konference olašských Romů a romských aktivistů

foto: Klaudia Vospálková

Dne 7. července 2017 se v brněnském hotelu Boby Centrum uskutečnila významná konference. Setkali se zde olašští Romové a romští aktivisté nejen z Čech, Slovenska a Polska, ale i z daleké Velké Británie. Akce se uskutečnila díky Rastislavovi Lučanskému, předsedovi Asociace společenství Romů České republiky. Záštitu nad konferencí převzal Ing. Petr Vokrál, primátor města Brna.

Aktuální situace Romů, jejich bezpečí a fungování mezinárodních romských organizací – to byly hlavní pilíře diskuze. Jedním z pozvaných hostů, kteří diskutovali na toto téma, byla i ředitelka Muzea romské kultury, Jana Horváthová. V průběhu celé konference se neustále zdůrazňovala potřeba zachování tradice, kultury, jazyka a hrdosti romského národa.

Dveře byly otevřené každému

Bylo ohromné, že na akci mohl přijít skutečně kdokoli. Zúčastnilo se i mnoho mladých Romů. Jedním z nich je devatenáctiletý olašský Rom, Borsalino Maik Hauer: „Atmosféra byla velice pozitivní, cítil jsem se tam jako doma. Nejvíc se mi líbilo, že tam nebyli jen Romové z Brna, ale i z jiných měst či dokonce krajín. Mluvílo se také o školství, to mě zaujalo nejvíc. Díky konferenci jsem si uvědomil, že je na čase, aby Romové dokázali českému národu opak toho, co se o nich mluví. Chceme chodit do školy, chceme pracovat, a ne jenom sedět doma, jak si většina myslí.“

Pokračování na str. 6

zprávy

PRAHA – Andrej Babiš projevil přání zrušit po volbách ministerstvo pro lidská práva a legislativu a také ministerstvo pro vědu a výzkum. Nápad má jen jednu vadu – ani jedno ministerstvo toho jména dnes neexistuje, jsou jen dva ministři, kteří sedí na Úřadu vlády.

BUDAPEŠŤ – Premiér Maďarska Orbán označil v těchto dnech regenta Miklóse Horthyho za výjimečného státníka. Horthy byl přitom válečný zločinec a masový vrah. Během 20. a 30. let minulého století proslul svým antisemitismem a během 2. světové války stál za deportacemi a vyvražďováním Židů. Horthy působil jako viceadmirál, velel rakousko-uherskému loďstvu a v roce 1920 se stal regentem maďarského království. Později se projevil jako spojenec nacistického Německa. Mohl děkovat Stalinovi, že neskončil před soudem a unikl těžkému trestu. Světový židovský kongres a židovské organizace v Maďarsku vyjádřily neshlas s názorem premiéra.

LETY U PÍSKU – Znovu se rozhořela pře o pietu v Letech. Objevily se pochybnosti, zda bývalý koncentrační tábor stál na místech, kde je nyní vepřín. Archeologický výzkum pod vedením Pavla Vařky ze Západočeské univerzity v Plzni prokázal pozůstatky objektů tábora, vědci odkryli pod povrchem část vstupní brány do tábora, administrativní budovu a taky baráčky, ve kterých byly drženy ženy a dívky. Tábor byl na konci druhé světové války vypálen. Výzkum na louce, která patří obci, začal na podzim minulého roku. Výzkumníci se nedostali dovnitř vepřína, který stojí na většině rozlohy tábora. Nebylo jim to umožněno. Výsledky výzkumu podle Vařky však potvrzují, že tábor se nacházel v místech, kde tento objekt stojí. Nálezy archeologů budou předány Muzeu romské kultury v Brně. Na základě získaných objevů by bylo možné vyhlásit tábor kulturní památkou.

Sněmovní výbor parlamentu pro veřejnou správu a regionální rozvoj má však na celou věc podle jeho předsedkyně Milady Halíkové jiný názor a soudí, že současný památník romského holocaustu v Letech je dostatečně ošetřen a není třeba zde dělat další úpravy. Tento názor má jednu zásadní chybu: V Letech žádný památník romského holocaustu není.

VARŠAVA – Představitelé polské židovské obce kritizovali program návštěvy prezidenta Donalda Trumpa ze čtvrtka 6. července. Trump se nezastavil v Památníku hrdinů varšavského ghetta. Všichni američtí prezidenti od roku 1989, kteří Polsko navštívili, vždy do tohoto ghetta zavítali a projevíli úctu jeho hrdinům. Židovští představitelé Polska prohlásili, že doufají, že takový projev nedostatku úcty prezidenta neodráží rovněž postoje a pocity amerického lidu. To, co neučinil prezident, nakonec učinila jeho dcera Ivanka a květiny u Památníku položila.

Zemřela Emílie Machálková

Ve věku devadesátí let zemřela Emílie Machálková, poslední česká Romka, která přežila holocaust. Českému rozhlasu to potvrdila její rodina.

Emílie Machálková se narodila 25. listopadu 1926 do významné romské rodiny Holomkových. Pradědeček pamětnice se zasadil o právo Romů bydlet ve vesnicích namísto předchozího omezení obývat pouze osady mimo obce.

Před deportací do koncentračního tábora pamětnici společně s rodiči a sourozenci zachránil starosta Nesovic, který jim vyjednal výjimku na brněnském gestapu.

Třicet tři příbuzných válku nepřežilo, odveklí je do koncentračních táborů a nikdo se nevrátil. Pouze tříletou neteř Růženku se podařilo zachránit.

Emílie Machálková, přezdívaná Elina, se v dospělosti prosadila jako zpěvačka, zvláště romských písní. Vyhrála několik pěveckých soutěží. Její osud zmapoval projekt Paměť národa.

Tomáš Jelen

Vyfoť dřevo, vyhraj Canon

Podrobnosti čtete na straně 8

Miluje dřevo, chrání les

Soutěžte o fotoaparát Canon v ceně 100 000 Kč!

Jak na dřevo a lesy ostříte vy? Zašlete fotografii a vyhrajte!

Lesy jsou celosvětově nejvíce ohroženým ekosystémem. Člen FSC je proto podporovat šetrné a přírodní blízké lesní hospodaření a odpovědnou spotřebu výrobků ze dřeva. Fotografovat se můžete v období od srpna do října 2017 a zúčastnit se jí můžete ve třech kategoriích: 1) les nad zlato, 2) dřevo, kam se podíváš, 3) lidé v háji. Pořadatelem soutěže je národní kancelář FSC ČR (Fairwood, z.s.). Pravidla a další podrobnosti najdete na:

www.vyfotdrevo.cz

Canon

Foto FOTO

Fejeton luhačovicko-lázeňský

Není nad to, když si člověk udělá čas na to, aby se zamyslel, jak se má, co vlastně dělá a aspoň na chvíli opustil myšlenky na chmurné perspektivy globálního světa.

Nejlepší místo pro takové úvahy je jistě lázeňské prostředí. Lehce koketujete se svým zdravím, jehož vylepšení svěřujete důvěřivě lázeňským procedurám. Střídáte pravidelnou stravu s uhlíčitou koupelí, masáží či parafínem a pozorujete pečlivě blahodárné účinky té terapie. Jisté je ovšem jenom to, že se počnete po krátké době nudit a s hrůzou zaznamenáte přibývání tělesné hmoty tam, kde si ji neméně přejete.

Tohle že má být výsledek té lázeňské terapie? Pěkně děkuju. Raďeji o dům dále, poradil bych.

Ale zatím sedím na nejrušnějším místě, samozřejmě v kavárně s pořádnou dávkou whisky s ledem a kalíškem hořké kávy. Pozoruju proudící davy a co nevidím: Se smíšenými pocity počítám v kolikátém pořadí na prstech lze spatřit důstojné dámy v doprovodu méně důstojných pánů, v obou případech však vždy dobře živěných – a stačí mi na to prsty dva.

Ať mi nikdo neříká, že v české zemi se mají lidé špatně.

Jedno je markantní, všimli jste si toho? Dámy o sebe dbají s neobyčejnou pečlivostí až marnivostí v oblečení i rafinovaném tvůrčím úsilí, pokud jde o design jejich tvá-

ře a úpravu vlasů. Mezi pány gentlemanem, víte, co tím myslím, spatříte jen zřídka.

Ale Luhačovice samy! Lázně bezkonkurenčně evropského střihu. Najdete tu paláce s veškerým lázeňským vybavením. Cena jedné noci bratru za 2 500 Kč. Pro ostatní smrtelníky jde většinou o léčbu křížkovou na pokladnu. Ale kapitalismus s izolovaným soukromým se tu za kořenil snadno a rychle a má svoji početnou klientelu. Je to dobře nebo špatně? Každému nechť je přáno, na co má a na co si troufá.

Ovšem – architektura! Je poznamenána Dušanem Jurkovičem a je to vidět na každém kroku a skoro na každém domě. Jistě, vyrostla tu nová „Bílá čtvrť“, ale kam se hrabe na Jurkoviče. Jeho genius loci tu je zaznamenán nesmrtelně.

A těch návštěvníků během let od poloviny 19. století. Začalo to hrabětem Ottou Serenyim, jehož rodina vlastnila luhačovické panství od 16. století. A začala tu budovat lázně na minerálních pramenech. V roce 1902 je hrabě odprodal akciové společnosti, aby se současně stal jejím předsedou. To už měl za sebou nejméně 50 let budování lázní. Čest jeho památce a práci!

Společnosti zřízené pro budování lázní stál v čele Dr. František Veselý. Váš je po něm pojmenována nejrušnější ulice, jsou na ní ve zdi pro věčné časy vyjmenovány všechny slavné osobnosti, které

tudy prošly a nepochybně i posilovaly své zdraví. Ta ulice se stala i novou lázeňskou kolonádou, vybudovanou s podporu EU někdy na počátku 90. let.

Nemůžete minout zmínky o historii, která tudy kráčela. Historii podepřenou velikány. Vynechat někoho nelze: T.G.Masaryk, jeho syn Jan, Edvard Beneš a Milan Rastislav Štefánek. Herci Jan Werich, Oldřich Nový, Adina Mandlová, Vlasta Burian, Leopolda Dostálová a Nataša Gollová. Spisovatelé Karel Čapek, Otokar Březina, Alois Jirásek, bratři Alois a Vilém Mrštíkovi, Adolf Hejduk a František Kožík. Malíři Alfons Mucha, Jožka Úprka, Antonín Slaviček. Další architekt Bohuslav Fuchs. Určitě jsem na někoho zapomněl. Ale znáte skvělejší plejádu, již se toto město může pyšnit?

A ovšem – Leoš Janáček, bez toho by se Luhačovice neobešly. Ostatně v původní lázeňské kolonádě najdete krásnou výstavu ze života tohoto muzikálního génia světového formátu moravské provenience.

Co víc si člověk může přát, než když spojí dobré s užitečným: Lázeňské procedury s poznáním nejslavnější historie tohoto města, které už dávno před 200 léty dalo vědět světu o kulturním Československu, byť ještě v rámci Rakousko-Uherské monarchie. I císař František tu zanechal stopu.

Není se za co stydět. Kdo to má?

Karel Oswald

Nezapomeňte uctít své předky zahynulé v „cikánském táboře“

V neděli 20. srpna si připomeneme téměř 74 let od vypravení transportu 749 romských mužů, žen a dětí z tzv. cikánského tábora v Hodoníně u Kunštátu do vyhlazovacího koncentračního tábora Auschwitz II-Birkenau. Většina Romů transportovaných 21. srpna 1943 pobyt v koncentračních táborech nepřežila. Více než dvěma stovkám Romů se stala osudná již internace v hodonínském táboře, kam byly romské rodiny včetně žen, dětí a starých lidí posílány od začátku srpna 1942. Rasově motivovaná perzekuce a genocida Romů z Čech a Moravy si vyžádala životy 90 procent

předválečné romské populace. Po skončení války se z koncentračních táborů vrátilo necelých 600 přeživších.

20. srpna bude Muzeum romské kultury pořádat pravidelné pietní shromáždění, na kterém budou uctěny oběti tzv. cikánského tábora v Hodoníně u Kunštátu i oběti rasového pronásledování Romů v období II. světové války vůbec. Akce bude zahájena v 11 hodin před areálem někdejšího tábora v Hodoníně a bude se následně odehrávat u nedalekého hromadného hrobu zvaného Žalov a také na pohřebišti obětí tábora na hřbitově v nedalekých

Černovicích. Pro zájemce vypravujeme autobus, který v 9:30 vyjíždí od Muzea romské kultury (Bratislavská 67, Brno).

Místa v autobusu rezervujte nejpozději do 11. 8. na emailu sekretariat@rommuz.cz nebo na telefonním čísle 545 581 206.

Srdečně zveme všechny zájemce o uctění památky obětí rasově motivované perzekuce Romů přímo na místě, které bylo přístupné stanicí stovek Romů na cestě do vyhlazovacího koncentračního tábora Auschwitz II-Birkenau, a jež se samo stalo hrobem pro mnoho z nich.

Dušan Slačka

NADAČNÍ FOND OBĚTÍ HOLOCAUSTU

Pietní shromáždění finančně podpořil Nadační fond obětí holocaustu

MUZEUM ROMSKÉ KULTURY

Muzeum romské kultury, s.p.o.
Bratislavská 67, 602 00 Brno, T: 545 571 798, 775 972 782
E: sekretariat@rommuz.cz, www.rommuz.cz
www.facebook.com/Muzeumromskékultury

Pietní shromáždění k uctění památky obětí romského holocaustu v místech bývalého tzv. cikánského tábora v Hodoníně u Kunštátu

20. 8. 2017 od 11 hodin

Anketní otázka

Kolik Romů z Protektorátu během II. světové války zemřelo v Osvětimi a proč mezi nimi nebyli slovenští Romové?

Jan Kandrác, ČR – Ostrava

Mnoho Romů zahynulo během druhé světové války v koncentračních táborech. Je to naše velká bolest a dnes se této historii vysmívají neofašisté, rasisti, většinová společnost, a dokonce i někteří politici. Co se týče slovenských Romů, stali se obětí holokaustu také, ale českých a moravských Romů zahynulo v koncentracích nejvíc. Od prarodičů vím, že pronásledování slovenští Romové se před Němci ukrývali v lesích, jeskyních a jen díky tomu přežili. Více o té historii nevím.

Emilie Horáčková, ČR – Mimoň

Mám jednu zásadní připomínku, Židé jsou zkoumání a ví se, že i druhá genrace je postižená a nese si stigma a různé zděděné následky. Je jim věnovaná pozornost, jejich bolestem a ztrátám. A co naše romská rasa, kdo nám věnuje pozornost, kdo to vidí, že i my máme stigmata a přenášíme si zděděné bolesti? Kdy se začalo mluvit o romském holokaustu a ví se, co se vlastně na nás napáchalo? Romové nebyli vnímáni jako lidé, i proto se nenajde člověk z majority, kdo by to chtěl napsat a vypovídat o těch hrůzách. I dnes v demokracii se píšou o romském holokaustu jen polopravdy.

Štefan Miľo, ČR – Praha

Epocha 20. století v období holokaustu z historického hlediska se dá označit jako období, kdy vyvrcholili všechny prejavy agresivity proti nám Rómom. Myslím si, že období holokaustu je dobře historicky zaznamenané, ale chcelo by to zaznamenať aj jednotlivé príbehy, ako jednotlivé rody prežívali holokaust. O tomto období sa vôbec nehovorí v spoločnosti, že práve Rómovia tvorili v protifašistickom odboji partizánske skupiny, ktoré bojovali proti fašizmu. V druhej svetovej vojne padlo vyše 400 tisíc Rómov zo Slovenska a Čiech, buď v koncentračných táboroch, alebo priamo v boji. Mňa, ako človeka a ako Róma, dosť mrzí, že mnohí Rómovia nepoznajú svoju históriu. Nevedia nič o období, kedy Rómovia prežívali najhoršie časy života v Európe.

Lýdia Kotlárová, SR – Topoľčany

Nakoľko som potomok niekdajšieho vojaka z povolania, tak téma rómsky holokaust, alebo prenasledovanie Rómov počas druhej svetovej vojny, sa u nás spomínalo často a s veľkým rešpektom, hoci sa netýkalo priamo smrti nejakého člena našej rodiny, ale prenasledovaní a uväznení do zberného tábora v Dubnici nad Váhom áno.

Protektorát bol okupačný režim nastolený nacistickým Nemeckom. V tej dobe v Nemecku boli Židia a Rómovia určení k úplnému vyvraždeniu. Prvotnými dôvodmi vyvražďovania Židov bolo ich vytiesnenie z hospodárskeho života, zbavenie majetku a jeho prevod do rúk árijscov – to všetko na základe dôsledného rasového zákonodarstva. Rómom však nebolo čo od-

ňať. Príčinou diskriminácie Rómov boli nie len pohnutky rasové, ale odvolávanie sa na ich charakterové odlišnosti. Na území vtedajšieho Protektorátu Čechy a Morava sú známe dva koncentračné tábory – Lety a Hodonín, kde boli internovaní Rómovia. Českí Rómovia boli väznení aj v tzv. cigánskom tábore v časti Auschwitz-Birkenau. Len počas jednej noci z 2. na 3. augusta 1944 ich v plynových komorách zavraždili do troch tisíc. Práve výročie tejto najväčšej hromadnej vraždy je Svetovým dňom pamiatky holokaustu. K perzekúciám, teroru a fyzickej likvidácii dochádzalo aj na území Slovenska, aj keď k masovým transportom do koncentračných táborov z územia tzv. Slovenského štátu nedošlo.

V roku 1940 boli Rómovia spolu so Židmi zbavení možnosti stať sa vojenskými osobami. Vojenskú službu potom vykonávali v špeciálne zriadenom prápore pracovného zboru, tzv. PTP, kde vykonávali zemné a pomocné stavebné práce. Ako „nespolahlivým“ im nesmeli byť zverené zbrane. Táto doba výrazne ovplyvnila život celej rómskej populácie. Komunita olašských Rómov boli odobraté kone a vozy, bolo im zakázané kočovať. Usadlí Rómovia boli povinní odstrániť svoje obydliá od štátnych, alebo miestnych ciest a umiestniť ich oddelene od obce. Bolo im zakázané cestovať verejnými dopravnými prostriedkami, nesmeli vstupovať na verejné miesta, do kín, do parkov, do miest a obcí smeli vstupovať len vo vymedzené dni a hodiny, nesmeli vlastniť psov. Opakovane boli vystavení ponižujúcim telesným prehliadkam a ich osady nočným raziam, na ktorých sa aktívne podieľali hlavne príslušníci Hlinkovej gardy.

Jedným z opatrení obmedzujúcich osobnú slobodu Rómov bolo aj zakladanie táborov perzekučného charakteru, tzv. pracovných táborov. Tieto sa nachádzali vo viacerých mestách Slovenska napr. v Očovej, v Trnave, v Revúcej, ako aj na Orave, kde Rómovia pracovali pri výstavbe oravskej priehrady. V Dubnici nad Váhom vznikol zaisťovací tábor, ktorý je možné označiť za tábor koncentračný. Boli v ňom celé rómske rodiny z územia vtedajšej Slovenskej republiky. Podmienky boli mimoriadne tvrdé, vysoký počet zaistených a takmer žiadna hygiena, nedostupnosť liekov a vysoká podvýživa boli predpokladom na vznik a šírenie chorôb. Zomierali predovšetkým deti a starí ľudia.

Vo februári 1945 vypukla v tábore epidémia škvrnitého týfusu. Nemci, ktorí v tom čase prebrali kontrolu nad chodom tábora, riešili situáciu radikálne. Dňa 23. februára 1945, pod zámienkou prepravy do nemocnice, naložili chorých na nákladné auto a odviezli do areálu miestnej Zbrojovky, kde ich brutálne povraždili. Pochovali ich spolu s deťmi do masového hrobu. Veľmi zle a ťažko sa spomína na tieto útrapy Rómov a celých rómskych rodín, ktorí boli v tejto dobe vyvraždení.

Naozaj len hlupák a ignorant môže na túto dobu zabudnúť a povedať, že ostatní ľudia môžu túto stratu zahojiť. Pripomínajme aj našej mládeži túto dobu, na ktorú nesmieme nikdy zabudnúť a ktorá sa nesmie nikdy opakovať!

Pripravil Gejza Horváth

komentár

Co je rozumné řešení v Letech?

KAREL HOLOMEK

Naše letní číslo Romano hangos 9–10 se zabývá oběťmi Romů za 2. světové války a tím, jaký odraz má pieta i za tyto oběti v celé společnosti.

Právě tato stránka věci odhaluje nejružnější názory, které i po 70 letech od uplynutí oněch neblahých událostí ukazují na mnohá nedorozumění, nepochopení a taky lhostejnost, která hraničí se stále trvajícím averzí vůči Romům.

Shodou okolností právě v červencových dnech se v médiích nejružnějšího druhu rozvíjela na toto téma široká debata. Celkem přehledně ukázala smýšlení lidí, které převažuje. Objevují se názory o finanční částce, která by stačila k vykoupení prasečáku vládou. Někdo 10 milionů považuje za přiměřenou částku, 100 milionů je už moc. Ctihodný redaktor velkého celostátního deníku projevuje údiv nad tím, že by prasečí farma dehonestovala pietu za Romy, když na jejím území tábor vůbec nestál. Názor prezidenta Miloše Zemana je skoro totožný, neboť on zase podporuje úspěšné podnikatelské firmy a tou tato farma údajně je. Úcta k romským obětem nestojí přece za to, aby byla narušována ekonomická hlediska, není-liž pravda, pane prezidente?

Prý by přišlo o zaměstnání mnoho lidí! Ukazuje se, že ze samotných Letů ve farmě pracuje 10 lidí. Budiž: Všeobecné úsilí však vždy směřovalo spíše k přemístění farmy po jejím odkoupení, aby zaměstnanost neklesla.

Náš redaktor reagoval na tyto názory, které se objevily v Mladé frontě Dnes. Byly otištěny v pondělí 17. 7. a ve středu 19. 7., ovšem značně zkrácené. Proto je zveřejňujeme znovu v plném znění. Nesou názvy: „Odvalit ten balvan je věcí emocionální“ a „Kde je hranice rozumného řešení“.

Na jiném místě upozorňujeme na archeologický průzkum v Letech u Písku, který právě skončil a přesvědčivě potvrdil, že tábor stál na současném území vepřové farmy. Čtěte!

Odvalit ten balvan je věcí emocionální

S úvahami Miroslava Koreckého v MFD ze dne 14. 7. v jeho článku „Máme právo znát cenu za ten balvan v Letech u Písku“ se nemohu zcela ztotožnit. A to jako český Rom, jemuž v koncentracích Třetí říše zemřelo na 600 blízkých i vzdálených příbuzných. Nejsem žádný aktivista, to označení mne dokonce uráží. Jsem svobodný občan a angažuji se jako takový permanentně, a nikoliv jen v úzkém koridoru nějakých omezených aktivit ad hoc. A v tom je ten problém.

Romský holokaust i jeho předzvěst právě v Letech u Písku byl ještě donedávna zcela neznámý. Díky Letům a vepřové farmě v jeho těsné blízkosti se stal docela známým nejen u nás, ale i v Evropě. A je to grandiózní ostuda pro celý český stát. Nejde jen o to, jak praví pan Korecký, že snad farma zabírá jen část bývalého koncentračního tábora (tak to nazývám já a nikdo mi to nevyvrátí), jde o zápach nelibě se linoucí z této farmy a připomínající neodbytně tu hanu na vnímání piety za oběti Romů. To je věc setsakramentsky emocionální – a ne, že ne, zejména pro ty, kterým tam zemřeli členové jejich rodin.

Je málo Romů, kteří tuto pietu prožívají! Bodejť by ne. Vždyť 99% Romů, kteří dnes v českých zemích žijí, jsou Romové původem slovenští. Těch českých zbylo na prstech jedné ruky. Na Slovensku se transporty do koncentráků nekonaly. Věznové v Letech byli od počátku určeni pro Osvětim, ke konečnému řešení.

Je smutné, že mnoho Romů už povědomí o svých pokrevních bratrech v kdysi společné zemi ztratilo, ale ještě smutnější je, že se pieta za romské oběti bere jako jakási interní záležitost Romů samotných. To mi z článku pana Koreckého zaznívá dosti zřetelně. Pieta za všechny oběti světové války a nacismu nesnese rozdělování. Jinak je zcela pokrytecká. Všechny oběti položily svůj život za něco, co nám dává poučení o věcech a jejich příčinách, které by se opakovat neměly. A je zcela podružné v tomto smyslu, zda tak učinily statečně ve skutečném boji – sláva hrdinům, nebo nevědomky z důvodů rasových či jakýchkoliv jiných.

Že to nedokáže pochopit ani současný prezident, je věc věru těžká, ba přímo tragická. Správně pan Korecký připomíná, že peníze tu nikdy nehrály roli a postoj prezidenta samotného přesvědčivěji než cokoliv jiného ukazuje, co tu skutečnou roli hrálo a pořád hraje.

Karel Holomek

www.romea.cz

Informační portál o všem, co se děje ve světě Romů

V letošním roce uplyne již 74 let od vypravení (21. 8. 1943) velkého transportu romských mužů, žen a dětí z tzv. cikánského tábora v Hodoníně u Kunštátu do vyhlazovacího koncentračního tábora Auschwitz II.-Birkenau. Uctěme památku obětí rasově motivované perzekuce a genocidy na místě, které je jedním ze symbolů holokaustu Romů na území někdejšího Protektorátu Čechy a Morava.

PROGRAM PIETNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ:

- 9:30 **Odjezd autobusu z Brna** (sraz u Muzea romské kultury v 9 hod., rezervace viz níže)
- 11:00 **Zahájení pietního shromáždění, modlitba za oběti, uctění památek obětí, proslovy hostů**
- 13:00 **Uctění obětí tábora pohřbených na obecním hřbitově v Černovicích**
- 13:30 **Odjezd autobusu zpět do Brna**

Program bude doprovázen živou hudbou.

Muzeum romské kultury, příspěvková organizace Ministerstva kultury, pečuje o památná místa spojená s romskou historií a pamětí. Takovými místy jsou hromadný hrob na Žalově, který byl roku 2013 prohlášen kulturní památkou, nebo hroby romských obětí na hřbitově v Černovicích.

Pro návštěvníky pietního shromáždění bude z Brna vypraven autobus zdarma. Místo v autobuse je nutné rezervovat nejpozději do 11. 8. na emailu sekretariat@rommuz.cz nebo na telefonním čísle 545 581 206.

„Cítím se mezi Romy skvěle,“ říká v rozhovoru pro Romano hangos jeden ze zakladatelů organizace Konexe, Miroslav Brož

Začneme u škol. Jak jsou na tom studenti s vědomostmi ohledně událostí v Letech a holokaustu Romů? Termín romský holokaust už nějakou dobu nepoužívám. Považuji ho za zastaralý, nepřesný a i trochu matoucí. Mezi romskými aktivisty a aktivistkami zabývajícími se problematikou genocidy Romů proběhla v uplynulých letech diskuze a jejím výsledkem bylo, že většina z nich přestala používat pro vyvražďování Romů během války řecký název holokaust. Používáme slova „sa murdaripen“ /velké zabíjení/. Ostatně od označení holokaust ustupují i Židé, kteří většinou upřednostňují slovo Šoa.

Sa murdaripen není součástí českých školních osnov a během výuky se jen krátce zmiňuje. Stejně tak není součástí školních osnov ani vzdělávání o historii pronásledování Romů v českých zemích, a jde přitom o dlouhou a krvavou historii. Kdo dnes ví, že Československo už v roce 1927 přijalo protiromskou legislativu, která Romy omezila na jejich lidských a občanských právech a udělala z nich občany druhé kategorie? Nebo, že vyhlazení romské populace během války nebylo první genocidou Romů na našem území?

O sa murdaripen neví téměř nic absolventi běžných základních a středních škol, ještě daleko horší je situace v romských komunitách, kde mnoho lidí získalo vzdě-

lání v segregovaných zvláštních (dnes praktických) školách. Úroveň výuky je tam na velmi nízké úrovni, absolventi tohoto typu školy mají o historii jen mlhavé představy.

S nízkou znalostí historie pronásledování Romů souvisí v České republice velmi rozšířený fenomén popírání romského holokaustu. Lidé, kteří jsou v této problematice nevzdělaní, mají jen zcela minimální vědomosti, snadno uvěří lžím, které se dočtou třeba na webech popíračů genocidy. Ty nerušeně fungují, přestože popírání genocidy je podle českého práva trestné. Bohužel popírání romské genocidy je policií i úřady tolerováno, nikdy za něj nebyl nikdo potrestán.

Má protest nějaký účinek? Pokud ano, jaký?

Postupně jsme měnili taktiku. Na začátku, před lety, jsme organizovali přímo v Letech protesty, dokonce blokady hlavní brány prasečáku. Rozbili jsme si tam tábořiště a byli tam v dešti třeba celý týden. Bylo to hodně těžké, v té chvíli se nám nezdálo, že to funguje, ale fungovalo to. Na konci naší první blokady se s námi sešli zástupci akcionářů prasečáku a sdělili nám zásadní informace. Třeba, že vláda tvrdí, že na výkup prasečáku nemá dost peněz, ale nikdy se jich nedotazovala na cenu. Nebo, že s nimi nikdo z vlády nejedná, přestože politici tvrdí, že jednájí.

A hlavně náš zoufalý boj přitáhl ke kauze mezinárodní pozornost. Příští rok na blokádu přijelo hodně lidí z Německa. V Německu je občanský aktivismus na daleko vyšší úrovni než v České republice. U nás je pro většinu lidí, kteří sami sebe nazývají aktivisty, nepředstavitelné, že by dovolenou strávili v dešti, zimě a nepohodlí někde před prasečí farmou.

Postupně jsme se posunuli k mezinárodnímu lobbingu, ve kterém je nám nejdůležitějším partnerem EGAM, Evropské antirasistické grassrootové hnutí, které sdružuje přes padesát organizací z Evropy a dalších kontinentů. Naši výzvu Dignity For Lety (Důstojnost pro Lety) podepsalo 86 členů Evropského parlamentu, velké množství poslanců národních parlamentů, významní intelektuálové, stejně jako stovky lidsko-právních aktivistů (<http://www.egam.eu/manifesto-dignity-for-lety/>). Na konci letošního června jsme v Letech zorganizovali už druhé mezinárodní píetní setkání, kterého se zúčastnilo přes tři sta aktivistů z patnácti zemí.

Kolik Romů a Romek v Letech zemřelo? Jaký byl v táboře režim? Historii tábora Lety je třeba rozdělit na dvě fáze. Na začátku existence tábora, do roku 1942, to byl tábor v tehdejší terminologii pracovní, dnes bychom asi řekli spíše tábor otrockých prací. Do tábo-

ra byli odvezeni například pražští bezdomovci, profesionální hazardní hráči, mužští prostitutí, někteří členové cirkusácké komunity. Romové tvořili asi 20% vězňů a všichni vězni byli dospělí muži. V roce 1942 byl tábor proměněn na Cikánský tábor. Do tábora byly protektorátním četnictvem transportovány celé romské rodiny, ženy, děti, staří lidé. V srpnu 1943 tábor zavřeli, všichni byli mrtví, nebo v Osvětimi. Pár vězňům se podařilo uprchnout, údajně šlo také dosáhnout propuštění pomocí vysokých úplatků úředníkům protektorátního ministerstva vnitra.

Kolik tedy v táboře Lety zemřelo vězňů?

To je otázka, která mi nedává spát. Neví se kolik. Podle záznamů vrahů 326. Přeživší říkají, že mnohem víc. Nedávný archeologický výzkum území genocidy v Letech lokalizoval v těsné blízkosti tábora obrovské, doposud neotevřené, masové hroby. Kolik v nich je těl, to nevím. Jisté je, že „oficiální“ verze se v současnosti hroutí jako domeček z karet. Věřím, že brzy budeme o historii tábora smrti v Letech vědět víc.

Další věcí je, že historici pracovali s tím, že podle předválečného sčítání lidu žilo údajně v českých zemích jen necelých sedm tisíc Romů. Genocida Romů prý nemohla mít více obětí. Ovšem podle výsledků sčítání lidu, které proběhlo před pár lety, žije v současnosti v České republice něco málo přes deset tisíc Romů. Což je ovšem úplný nesmysl, Romů a Romek žije v ČR minimálně čtvrt milionu. Jsem si jistý, že kdyby teď proběhla jejich genocida, další sa murdaripen, někteří historici by za 70 let psali o tom, že jich ale podle sčítání lidu bylo jen deset tisíc a že to je maximální počet obětí.

Setkal jste se někdy v životě s nějakou osobou, která přežila koncentrák?

Samozřejmě. Setkal jsem se s několika lidmi, kteří přežili koncentrační tábory za druhé světové války, jak s lidmi, kteří tam byli vězněni kvůli svému etniku, tak s lidmi, kteří tam byli vězněni kvůli svým politickým názorům, nebo proto, že se nacistům postavili na odpor. Nezajímám se jen o sa murdaripen, genocidu Romů, ale o genocidu a její následky pro společnost obecně. Několikrát jsem byl v Turecku, kde jsem studoval genocidu Arménů, letos jsem byl na studijní cestě v africké Rwandě, kde v roce 1994 proběhla mimořádně brutální genocida etnické skupiny Tutsiů. Během sto dní tam bylo vyvražďeno možná až 1,5 milionu lidí, většinou mačetami a klacky. Mluvil jsem s mnoha přeživšími této genocidy, stejně jako s lidmi, kteří se vrahům postavili. Chystám se do Kambodže, kde probíhala genocida v 70. letech 20. století. Každá z těch genocid byla jiná, ale základní mechanismy byly velmi podobné.

Jak jste se dostal k práci v organizaci Konexe?

Od dětství se pohybuji v romském prostředí. Moje matka za minulého režimu pracovala jako učitelka ve zvláštní škole v Ústí nad Labem. A tak mezi moje první vzpomínky

vůbec patří, jak mě jako předškolního chlapce její romští žáci někde za bukem učí kouřit. Mezi Romy, především těmi nejchudšími, jsem každý den, v romských komunitách trávím hodně času, nejen pracovně, ale i proto, že mezi nimi mám několik blízkých přátel. Cítím se mezi Romy skvěle.

Už někdy od gymnázia se zajímám o dějiny fašismu, nacismu, o současný pravicový extremismus. V roce 2008 jsem se v roli pozorovatele zúčastnil pokusu o pogrom

na Romy v litvínovském Janově a rozhodl se, že musím něco dělat, že svou energii chci zaměřit na boj proti tomuto typu násilí, na ochranu romských komunit před rasově motivovaným násilím.

V roce 2011 jsme se pokusili zablokovat první pochody rasistů k romským domovům. Ve stejném roce jsme také vytvořili multidisciplinární dobrovolnický tým, který poskytoval podporu obětem nenávisť během velmi násilných demonstrací, které se to léto odehrá-

valy ve Šluknovském výběžku a jinde. Tenkrát jsme působili pod názvem Iniciativa nenávisť není řešení. Po jedné obzvláště brutální a agresivní demonstraci ve Varnsdorfu jsme se rozhodli založit Konexe, které budou propojovat Romy v ohrožení s lidmi, Romy i neromy, kteří jim chtějí pomáhat. Drtivá většina členů Konexí jsou Romové. Prozatímni vrchol činnosti Konexí byl v létě 2013, kdy jsme poskytovali podporu obětem protiromských demonstrací v celé republice.

Co chystáte v nejbližší době?

Na 30. 7. jsme ohlásili demonstraci před Pražským hradem, kvůli nedávným výrokům prezidenta Zemana, které byly minimálně na hraně popírání genocidy a těžkou urážkou všem obětem a přeživším sa murdaripen.

Jsem v České republice národním pořadatelem Pochodu romské hrdosti, Roma Pride. Ten proběhne na začátku října v České republice a dalších čtrnácti evropských zemích.

Rozhovor vedla Veronika Kačová
foto: Jana Plavcová

Vakeras romanes

mariben
dujto lumakero mariben
Andr'oda taboris phari but'i karas.
bokhatar
Maren amen o kale benga.
Le Čhinden the le Romen murdarenas Ondrišľate.

válka
druhá světová válka
V táboře těžce pracujeme.
o hladu
Bijí nás černí ďáblové.

Židy a Romy zabíjeli v Nálepkově.

Starosta zachránil Romy.

To jsou naši lidé.

Potřebujeme je na práci.

Fašisté je chtěli postřílet.

Víc než tisíc lidí.

Mému otci bylo třináct roků.

On mi to vyprávěl.

velké utrpení

Nesmíme na to zapomínat.

Nezapomeň!

Jan Horváth

O čhibalo ratind'as le Romen.
Ola amare manuša.
Kamas len pre but'i.
O fašisti len kamenas te f'ivinel.
Buter sar ezer manušen.
Mre dadeske sas dešutrin berš.
Jov mange vakerelas.
baro pharipen
Naš'ťi pr'oda bisteras.
Ma bister!

Setkání národnostních menšin

Setkání národnostních menšin v Třinci, které proběhlo v neděli 9. července 2017 na zdejší Náměstí svobody, rozproudilo ve všech návštěvnících silnou energii a potěšilo pěkným slunečným počasím. Program nabízel nejen prezentaci hudby a tance, ale i prodej jídel z kuchyní menšin žijících na území města. Hlavní program začínal ve 13 hodin. Všichni účinkující předvedli živelné vystoupení. V programu vystoupili: Pelmel slovenských a polských písní, polský folklorní soubor Zorómbek, slovenský folklorní soubor Dúbravček, sólisté místní základní školy, dětský folklorní soubor Cipovička, folklorní soubor Cikne Čhave a skupina Imperio. Posluchači a všichni účastníci začali před pódiem tančovat, místní romské děti si to užily nejvíce. Tato kulturní přehlídka menšin je prostorem pro setkávání a poznávání jeden druhého. Tak na viděnou opět příští rok.

text a foto: Veronika Kačová

Děti z jihlavského Klubíčka putovaly do Perníkové chaloupky

Sociální pracovníci Oblastní charity Jihlava uskutečnili vzdělávací výjezd pro předškolní děti, a to v rámci projektu „Společně a úspěšně v Jihlavě“.

Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi Klubíčko dětem přiblížila pohádkový příběh O perníkové chaloupce formou hry. Výlet do Muzea perníku a pohádek byl realizován společně s rodiči o letních prázdninách.

„Nabídka Ráb u Pardubic nám připadala pro děti velmi vhodná vzhledem k bohatému programu. Líbilo se mi, že vše proběhlo zábavnou formou,“ uvedla pracovnice Klubíčka Kristýna Gabrlíková.

„Na začátku si děti osvojily základní pravidla slušného chování – pozdravit, zaklepat, poprosit, nekrást, nelhat. Všichni jsme se proměnili v Jeničky a Mařenky. Následovala prohlídka prostor perníkové chaloupky. Nechyběla základní postava pohádky – Ježibaba, která nebyla zlá, ale hodná paní a vytvářela profesionální perníky,“ popsala dále Gabrlíková.

Děti v doprovodu rodičů získaly informace o tradiční výrobě perníků, která k Pardubicím neodmyslitelně patří. „V bývalém loveckém zámečku jsme si prošli muzeum perníku s městečkem Perníkov, putovali jsme tajemným lesem do perníkářské dílny Ježibaby. Prošli jsme medovým rájem, peklem s pekelnou skluzavkou. Na závěr jsme ochutnali sladkosti v tzv. Otesáňkové mlsárně. Viděli jsme ohniště 12 měsíčků, Mrazíkovy sáně, Úl včelky Máji,“ vypráví dále sociální pracovnice.

Po společném obědě následovala poznávací procházka kolem Kunětické hory. Děti spatřily z bezprostřední blízkosti daňky, jeleny, srnky, muflony apod. Jak uvedla jedna z maminek: „Program v Perníkové chaloupce mohl být delší,

ale dětem se to líbilo. Byla jsem překvapená ze zvířat, která jsme mohli vidět v oboře.“

Klára Šimová

Klubíčko Jihlava – Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
foto: Klubíčko Jihlava

Konference olašských Romů...

Dokončení ze str. 1

Měli bychom mít své zástupce!

Předseda ASR ČR, Rastislav Lučanský zdůrazňoval zejména potřebu jednoty a politického tlaku: „Romové by měli mít své zastoupení ve všech institucích. Jak v parlamentu, tak v mezinárodních organizacích. Zvolení kandidátů by pak mohli snadněji bojovat za práva Romů, která jsou porušována ve všech zákonných atributech. Mnoho Romů

je odstrčených v sociálně vyloučených lokalitách. Žijí v nedůstojných životních podmínkách. Důležité je také bezpečí. Stále víc a víc nás ohrožují různé fašistické či nacistické organizované skupiny.“

Jaké poselství konference přinesla?

„Uvědomil jsem si, že je tady šance pro každého. Můžeme si pomáhat navzájem, bez ohledu na to, kdo

jsme. Nejsem důvěřivý, ale odcházel jsem s dobrým pocitem na srdci. Všechna slova, která jsem slyšel, byla upřímná,“ popisuje své dojmy další mladý olašský student, Robert Jeremy Kolařík (20 let).

Výsledek byl skutečně velice pozitivní. Celá akce proběhla dle představ organizátorů. Všichni romští zástupci se shodli, že je důležité se spojit a začít společně jednat v zájmu všech Romů, a to bez rozdílu. Všichni jsme přece stejní, jsme Romové... **Klaudia Vospálková**

Lačo džives – setkání s romskou kulturou v Napajedlech

Miluji svoji práci, když mohu tvořit to, co je mi blízké. Vidět, jak můžeme všichni společně žít v radosti, energii a hlavně bez žádných rozdílů. Často se setkávám s tím, že smutné romské písně se lidem hodně líbí, a když se ptám, co v nich tyto písně vzbuzují, odpoví, že vzpomínky na bolest, ale i to, že se dokážou ztížit a najednou je všechno jinak. Vážím si takových odpovědí a každého člověka, který se dokáže otevřít a být k nám upřímný.

O tom byla naše cesta do Napajedel. Vydali jsme se tam v sobotu 15. července odpoledne společně se se-

strami, abychom místní lidi seznámili s naší kulturou. S tím, co znamená romská vlajka, o čem se zpívá v romské hymně, jaká je romská kuchyně a nejvíce ze všeho, proč tu vlastně jsme. Napajedla jsou malé město kousek od Zlína. Samotné nádvoří Nového Kláštera je velmi příjemné prostředí. Když jsme dojeli na místo, zahrada a její výzdoba připomínala atmosféru, jako by se zde právě usadili kočovní Romové. Od 16:30 proběhl workshop romského tance pro děti pod vedením mé sestry Irenky. Děti měly radost, když se naučily, jak správně tleskat, dupat do rytmu a luskat prsty. Poté

následoval workshop romského tance tentokrát pro dospělé. Ženy se při tanci uvolnily a bylo na nich vidět, že se jim romské tance líbí. Pro všechny byly zdarma k zapůjčení tradiční šátky a sukně. Vystoupení naší produkce mělo rovněž úspěch. Lidem jsme zatančili a zazpívali pár romských písní. V klášteře se také nacházelo klavírní křídlo Bohemia, kterého se chopil můj bratr Patrik. Zahrál několik jazzových standardů i romské melodie.

Večer zakončilo celý program otevření letního kina, kde se promítal film Roming. Po celé odpoledne a večer si mohli zájemci zakou-

pít autorské výrobky Mi Vera (tradiční romské kroje, šátky, sukně, bižuterii, hračky, lapače snů, šperkovnice, romské náušnice a další zboží). Pro návštěvníky tu byl také připravený romský fotoateliér a speciality romské studené kuchy-

ně, nechyběly ani dobroty a koktejly z Café Klášter.

Všem, kdo podpořili tento skvělý povedený víkend, děkujeme a těšíme se na další Lačo džives, třeba i ve vašem městě.

text a foto: Veronika Kačová

Na cestě za Kali Sárrou...

Dne 24. května 2017 uskutečnili pracovníci Muzea romské kultury další výzkumnou cestu. Tentokrát se zúčastnili každoroční poutě za Kali Sárrou ve francouzském městě Sainte Marie de la Mer.

„V průběhu celé cesty vládla skvělá atmosféra. Cestovali jsme autobusem, který z Rimavské Soboty vypravilo Informačně poradenské centrum pro Romy. Nutno říci, že sestava byla naprosto úžasná. Jelo s námi i mnoho muzikantů, např. zpěvačky Ivana Cibulová a Slávka Oláhová. Díky této naší početné skupině jsme mohli blíže poznat náboženské rituály spojené s poutí za Kali Sárrou,“ popisuje své pocity z poutě MgA. Anna Babjárová, pracovnice muzea.

Kdo je Kali Sára?

Málokdo ví, že Kali Sára je uctívána jako patronka Romů. Stará legenda říká, že Sára pomohla třem Mariím, které byly vyhnány ze Svaté země po ukřižování Ježíše Krista. Důvodem vyhnání bylo šíření zprávy o jeho zmrtvýchvstání. Loď těchto třech žen se v bouři převrátila, a právě Kali Sára je svým pláštěm udatně zachránila před utopením.

Pryč s problémy...

Poutníci věří, že Kali Sára má moc zbavit je všech starostí. Právě proto pro ni přinesli na míru ušitý plášť. Ten měl symbolizovat plášť, kterým Sára zachránila tři Marie ve zmíněné legendě. Všichni se ho

dotýkali a modlili se, aby tak na něj přenesli své těžkosti i choroby. Později, v průběhu obřadů, pak plášť převěsili přes sochu Kali Sárý s vírou, že jejich problémy pomínou. Celá pout' vyvrcholila tím, že socha Kali Sárý byla ponořena do moře a všechny těžkosti, které byly do pláště vloženy, tak odpuly pryč.

„Emotivně silné bylo pro mě sledovat právě proces zahalování sochy Kali Sárý. Kostelem se vinula mnohočetná fronta věřících, kteří přinášeli patronce hábity, přívěšky, růžence. Většina z nich sochu políbila na tvář, často si s ní pořizovali fotografie. Všude byla tma, jenom po stranách krypty se zapalovaly svíčky. Teplota vzduchu v malé podzemní místnosti tak dosahovala neuvěřitelných 40° C. Naše zpěvačky rituál doprovodily vícehlásným zpěvem. Tyto přirozené upřímné projevy víry na mě působily sil-

něji než kolovrátkové liturgické zpěvy v průběhu mši,“ říká o svém nejemotivnějším zážitku z poutě MgA. Anna Babjárová.

Máme také vlastní svaté

Mnoho Romů dodnes neví, že existuje hned několik romských světců. Kromě Kali Sárý je to také například Ceferino Jimenez Malla. Za účasti stovek Romů z celé Evropy ho v roce 1997 papež Jan Pavel II. na slavnostní svaté mši ve Vatikáně blahověřil a později prohlásil za svátého. My, Romové, jsme byli vždy věřící národ. Je skvělé, že existuje místo na zemi, kde se v pokoji setkávají desítky tisíc Romů z celého světa, kvůli tak úžasnému důvodu jako je víra v Boha a láska.

Kludlia Vospálková
foto: archiv MRK

Fotosoutěž „Není les jako les“

FSC ČR vyhlašuje již pátý ročník fotografické soutěže „Není les jako les“! Nezisková organizace FSC ČR zahájila jubilejní pátý ročník fotografické soutěže pro veřejnost „Není les jako les“, která patří k největším soutěžím s environmentální tematikou v České republice. Fotosoutěž chce upozornit na důležitost přírodě blízkého lesního hospodaření a odpovědné spotřeby výrobků ze dřeva. Hlavním partnerem, který se rozhodl podpořit tuto myšlenku je v letošním roce společnost Hornbach, ceny do soutěže věnovala společnost Canon.

Mezinárodní organizace FSC® (Forest Stewardship Council®) se snaží již více jak dvacet let upozorňovat na důležitost ochrany a přírodě blízké lesní hospodaření v českých i světových lesích. Ty jsou nejvíce ohroženým ekosystémem na Zemi.

Fotosoutěž „Není les jako les“ se letos posunula více k podzimním měsícům a začíná druhým srpnovým dnem, přičemž konečné datum pro zasílání fotografií je stanoveno na 31. října 2017. Všichni zájemci mohou přihlásit své fotografie do jedné ze tří soutěžních kategorií:

- 1) les nad zlato
- 2) dřevo, kam se podíváš
- 3) lidé v háji

Jednotlivé kategorie odkazují na tři základní pilíře FSC – ekologický, ekonomický a sociální.

„Fotografická soutěž je jednou z cest, pomocí kterých chceme představit široké veřejnosti důležitost odpovědné spotřeby a přírodě blízkého lesního hospodaření, jež podporuje FSC. Šetrné lesní hospodaření a odpovědná spotřeba pomáhá v rámci probíhajících klimatických změn chránit nejen mizící světové lesy, ale přispívá i ke zlepšení zdravotního stavu lesů českých, např. ke zlepšení jejich vodního režimu, kvality půd, prevenci eroze a posílení biologické rozmanitosti,“ dodává ředitel FSC ČR Tomáš Duda.

Na soutěžící čeká celkem devět cen, které obdrží autoři fotografií na prvních třech místech v jednotlivých kategoriích. Výběr vítězných fotografií bude tradičně v rukou odborné poroty z řad profesionálních fotografů a zástupců partnerů fotosoutěže. Vítězové se mohou těšit na digitální zrcadlo Canon, soutěžící na druhém a třetím místě pak na digitální kompakty téhož výrobce. „Pro letošní ročník fotografické soutěže se podařilo získat jako partnera společnost Hornbach, která patří mezi jedny z odpovědných firem, v jejichž nabídce najde veřejnost produkty s logem FSC – to spotřebitelům zaručuje, že dřevo pochází z lesů obhospodařovaných šetrným a přírodě blízkým způsobem,“ doplňuje Petr Březina z organizace FSC ČR.

Podmínky soutěže a vyhlášení výsledků

Fotografie a videa mohou soutěžící posílat prostřednictvím formuláře na webových stránkách www.vyfordrevo.cz, kde najdou také podrobné podmínky účasti v soutěži a galerie fotografií zaslaných do soutěže. Mediálním partnerem soutěže je měsíčník Digitální fotomagazín, časopis FOTO a webový magazín F22.

O FSC ČR

Národní kancelář FSC ČR (Fairwood z.s.) již více než deset let prosazuje environmentálně vhodné, sociálně přínosné a ekonomicky životaschopné lesní hospodaření v České republice. Tím napomáhá chránit ohrožené a devastované lesy a jejich obyvatele. Jedním z cílů FSC ČR je také informování a vzdělávání o odpovědné spotřebě a možnostech podpory šetrného a přírodě blízkého hospodaření v lesích. Další informace na: www.czechfsc.cz a www.poznejdrevo.cz.

Petr Březina

Pal o duj phrala the phuri striga

Kaj has kaj nahas, guleja, bachtaleja, the mek Devla čačēja, has jekh Rom. Ole Romes has pandž čhave. Trin murša a duj čhaja. Nekphureder has o Jožus, has leske biš the duj berš. Lestar o duj berš terneder has o Jančus. Palis duje beršenca avľa pre luma e Jola, pal late o Belkus a nekterneder has e Terka. Savore čhave has pošunde, sakones denas paťiv a sako len rado dikhelas.

O murša has zorale a o gore len vičinenas pre buťi, te lenge vareso kampelas. Jekhvar o Jožus the o Jančus gele te rozčhivkerel o genajos pre maľa le phuredere goreske. Kernas odoj duj d'ives. Vaš oda len diňa jekh gono phuvale, jepaš gono aro, šutľi armin a lačo koter balevas. Sar ande khere o čhave o chaben, maj pes e daj le čhajenca diňa andro taviben. E Terka orandľa o phuvale, e Jola len rozčuchindľa a e daj zakerďa o phuvale le areha pro haluški a čhivkerďa andre piri. O balevas pachinlas pre calo kher, sar les biľarnas. Naľikerďa aňi jepaš ora a o haluški has kisna. E romňi len thodľa le čareha pro skamind. Savore pes andre mukhle a o čaro has maj čučo. Sar chale, o Jožus chudľa te vakerel: „Dado, mammo, me le Jančuha tumenge kamas vareso te phenel. Sam imar došta phure, hoj te prindžaras, sar pes dživel avrether. Kamahas te džal andre luma a te arakhel peske romňijen. Egerinas tumenge, hoj te ela vareso namištes, mindar avaha khere. Igen pre peste merkinaha, hoj pes amenge nič te naačhel.“ „Ta kaj, me tumen űikhaj namukhav,“ maj pes diňa anglal e daj, „te pes tumenge vareso ačhela, ta me napredživava.“ O čhave ačhile igen smutna. „Aľe mammo,“ chudľa te vakerel o Jančus, „preci pes naispidaha varekaj, kaj pes amen vareso šaj ačhelas. Mek jekhvar tumenge egerinas, hoj pre peste igen merkinaha, hoj pes amenge nič te naačhel. Čak čepo te ela vareso namištes, maj pes visal'uvaha khere. A imar navakerav pal oda, hoj adaj angla amende űikhaj čhaja nane.“ O dad prindžardľa, hoj imar le čhaven naul'ikerla khere. „Šunen, tumen duj džene. Te avka tumen cirdel andre odi luma, ta džan, aľe egerinen amenge, hoj pre peste igen merkinena a naispidena pes űikhaj, kaj pes tumenge šaj vareso ačhelas, ačhal'ľan?“ phendľa o dad. O čhave la da the le dades dine lav, hoj kerna sa, kaj bachtales the sastes te visal'on pale khere. Pre aver d'ives pekľa e daj le čhavege marikľa a calo famel'ija geľa pro agor gav len te viprovadzinel. La dake demade o apsa andro jakha, aľe aňi okle aver pre oda nasas feder. Avka pes rozgele a o čhave pes vidine andre luma.

Džanas gav gavestar, foros forostar, aľe e bacht sar te bi angla lende garuvkerďahas. O čhave pre late na a na te talinel. Jekhvar avle andre jekh baro veš. O čhave phirnas upre tele, aľe na a na pes andal o veš te dochudel. Imar has zuňimen, bokhale a kamelas pes lenge igen te pijel. „Imar maj ela polokes šišitno a amen pes andal o veš na a na te dochudel,“ phendľa o Jančus. „Mušinas te džal odijader,“ odphendľa leske o Jožkus, „varekaj kale veseske musaj te el agor.“ Džanas asi jepaš ora a űisostar nič pes angla lende sikhade duj rikone. O čhave darand'ile a kamle pes te cirdel pro rukha. Kajčak o rikone avle kija len-

de, sar te bi lenge kamľahas te phenel: ma daran a aven pal amende.

Avka pes o phrala mukhle pal o rikone a jon len doande ži andro dis. Oda dis has cikneder, garudo andro veš, hoj les nadičolas űisava seratar. O rikone ande le čhaven ži kijo vudar. Adaj pes maj sikhadľa jekh phuro goro la romňaha. O čhave len šukares pozdravinde. „Kaj pes adaj iľan, kada than sako dural obžal. Adaj tumen nič lačo naužarel,“ zmukhľa o goro, „no, aven andre, dikhav, hoj san strapi-men a bokhale. Romňije, ker lenge vareso te chal.“ Avka gele savore andro kher, kaj bešenas o goro la romňaha. „Namušinel űiko te džanel, so peske adaj vakeraha. The le falen ehin kana a koda, hoj san adaj, pes natomal űiko te dodžanel,“ phendľa o goro. „Savi balvaj tumen adaj anda? Predžal but paňi, mindig pes adaj vareko sikhavel.“ Avka leske o čhave chudle te vakerel, sar pes vidine kheral andre luma, sar našťik avle andal o veš a sar len o rikone arakhle a ande ži adaj. „Te na jon, ko džanel, so amenca uľahas. Zasogaľinen amari nekbareder paťiv a paľikeriben.“ „Oda nane ča ajse rikone. Andľa len adaj anglo buter sar berš jekh gadžo, la strigaker o inašis. E striga oda igen bari bosorka, čarodejňica a ajsi rikoňi, mište lake andal o muj o plameňa namarel. Vakerel pes, hoj kale rikone nane rikone, aľe začarimen čhave, o princos the e princezna andal oki phuv a hoj len začarinďa kadi džungal'i bosorka.“ O čhave čak šunenas. „Hin tumen čačo, te amen chudle čačune rikone, ta ko džanel, so amenca kerde. Aľe, hala Devleske, sa dopelľa mištes. A kaj akana e bosorka?“ phučľa o Jožus. „Sar dičhol, ta nane adaj. Oda hin tumen bari bacht, hoj nane adaj, ko džanel, so tumenca kerlas, te tumen adaj arakhelas. Vaš oda mušinen tajsja sig tosara te džal het, so nekdureder pašal o dis,“ phendľa o goro. „A tumen nadaran, hoj tumen vareso kerla?“ phučľa o Jančus. „Amen la prindžaras terňipnastar,“ chudľa te vakerel o goro. „Has oda džuvľi sar sako aver, kajčak has igen džungal'i. Aňi jekh čhavo la nakamelas. Sar dikhľa, hoj pal aver čhaja o čhave džan, sar džan romeste, hin len čhave a la űič, chudľa igen savorenge te zavidzinel. Geľa te sikhľol te čarinel ki o nekbareder čarodejňikos. Lestar avľa mek rikoneder the choľameder. Vakerel pes, hoj imar začarinďa buteren čhaven the čhajen a kerďa lendar mačken the rikonen. Aľe adaj pes kada naačhiľa. Ačhiľa pes oda andre aver phuva.“ „A oda pes mek naarakhľa űiko, ko lake terďiľahas pre men?“ phučľa o Jožus. „Bizo mek pes naarakhľa a phares pes arakhela. Sako latar daral sar le bengestar,“ odphendľa o goro. Pre aver d'ives pes o čhave maj tosara vidine andre

luma. Mek mištes, hoj gele sig tosara. Pal o dilos avľa e bosorka andro dis. Te len odoj arakhľahas, saste pes odarig nadochudľahas.

Avka o phrala džanas ta džanas, aľ doavle andre jekh baro foros. Oda foros has sa obcirdlo kale pochtaneha a maj pre dojekh kher figinenas kale zastavi. „Ta adaj pes mušindľa te ačhel igen bari bibacht. O foros sar višulado, űikhaj nadičhol aňi čiriklores. Sar te pes o manuša adarig odcirdlahas,“ phendľa o Jožus. „Džas andre karčma, odoj pes dodžanaha buter.“ Andre karčma bešenas vajkeci phureder gore. Bešenas cichones, sar te ulahas andre khangeri. O čhave avle andre a thode pes te bešel paš o vudar. So čak pes ubešte, maj pal lende avľa o karčmaris. „Ta so peske dena, čhavale?“ O čhave pre leste čores zadikhle a o Jožus chudľa te vakerel: „Amen peske dahas bar so, aľe nane amen aňi phago fiľeris. Te amen vareso dena, ta tumenge adaj popratinaha, vaj čhingeraha o kašta. Keraha sa, so amenge phenena. Imar duj d'ives amende nahas nič andro muj.“ O gore, so odoj bešenas, hazdle o šere. „De len,“ phende, „dik, save hine bokhale, sar rikone.“ Avka o karčmaris lenge andľa andro bareder čarore zumin the maro. Andro čhave perlas o chaben sar andro chaňig. Mindig visal'ľalas, imar has o chaben het. „Šunen, s'oda pas adaj ačhiľa, hoj o foros obcirdlo kale pochtaneha a pre dojekh kher figinen o kale zastavi?“ phučľa o Jančus. „Oda baro vakeriben. Dičhol, hoj san igen dural, te pal kada nič nadžanen. Amara kraľovna the le kraľis has čhavo the čhaj. Le princoske has dešochto a la princeznake dešušov berš. Jekhvar, anglo buter sar jekh berš, o čhave űisostar nič našľile. űiko nadžanel ži adad'ives, so pes ačhiľa, sar našľile a kaj. Aľe nekgoreder ehin, hoj űiko nič nadikhľa aňi našundľa. Sar te prepelahas andre phuv. Bar te o kraľis egerindľa koleske, ko vareso džanel či dikhľa, bare love, űiko pes nadiňa anglal.“ O phrala čak šunenas. „Kada, so vakeren, pasinel pre oda, so amenge phendľa o phuro goro. O rikone – oda hine o čhave,“ phendľa o Jančus. Savore so odoj has, čak dikhenas a űisoske naačhal'onas. „Amen le čhaven dikhľam,“ phendľa o Jožus, „aľe kaj a sar, oda phenaha čak le kraľiske vaj la kraľovnake. Ma dara, karčmarina, pre tute nabisteraha.“

Pre aver d'ives tosara pes vidine o čhave andro dis. O slugadža, so terďonas paš a kapura, len nakamle te mukhel andre. „Igen tumen o kraľis napoašarla, sar pes dodžanela, hoj amen nakamen te mukhel leske te phenel, kaj o princos the e princezna,“ phendľa lenge o Jančus. Andro slugadža sar te bi vareko viľind'ahas. Maj bičhade vaš o nekbareder inašis a jov len iľgendľa pal e kraľovna. Joj sar pes došundľa pal

o čhave, maj bičhaďa vaš o kral'is. O phrala lenge rozphende savoro, sar pes vidine andre luma, sar naš'ile andro veš a sar len zaarakhle o rikone a ande andro dis. Pa'lis lenge phende sa, so vakerlas o phuro gadžo la goraha pal e džungal'i bosorka. O kral'is the e kralovna čak šunenas a bond'arenas le šerenca. „Ta avka oda. E phuri striga peske vimarda e choľi pre amare čhave a o Del džanel, keci manušenge ubližinda a kerd'a lendar bibachtalen. Aľe so kaleha te kerel, sar te phagel lakeri zor?“ phučľa a kral'is. „Me gondol'ina, hoj o phuro goro andre lakero dis džanel, so te kerel, sar lakeri zor te phegel. Se jov la džanel terňipnastar,“ phend'a o Jožus. „Kampelas pal leste te džal a te povakerel leha, mindig odoj nane e bosorka. Amen džanas, kaj te džal a o goro amen prindžarel. Te hino lačho manuš, ta sa amenge phenla.“ O kral'is the e kralovna nadžanle, sar le čhavenge te paľikerel. Andre la strigakero dis has dur. Vaš oda diňa len o kral'is hentova, lačhe grajen the duje slugadžnen. Pre aver d'ives pes savore vidine andro dis pal o phuro gadžo.

Džanas ta džanas, až doavle andre koda veš, kaj has la strigakero dis. O čhave pes počoral dochudle andre a igen merkinenas, te len vareko na dikhel. Gele andre kher pal o goro. Jov čak diňa pre lende avri o jakha, sar len dikhľa. „Kaj pes adaj iľan? Nadikhľa tumen ňiko?“ phučľa lendar. „Gondol'inas, hoj na. Mindig avľam andre, ta sa predikhľam, aľe nadikhľam ňikas,“ phend'a o Jančus. „Ta bešen a vakeren, so tumenge kampel.“ „Samas andre oki phuv,“ chudľa te vakerel o Jožus, „odoj ehin igen baro smutkos. Sar vakerenas, avka pes ačhiľa. Le kral'iske the la kralovnake pes našľile o čhave, dešušovberšengeri princezna the dešočtoberšengero princos. O kral'is the e kralovna hine bizutna, hoj oda kale rikone, so hine adaj a so amen zaarakhle. Igen tumen šukares mangas, hoj amenge len te den a amen len mind'ar lidžaha khere.“ O gadžo pre lende čak dikhelas. „A džanen, so ela manca, sar avela e striga a o rikone adaj naela? Kerla len mandar the mira romňatar.“ „Ma rušen pre amende, aľe amen tumen ľikaras sar peskere dades. Te našľona o rikone, ta varekaj zagele a imar pale naavle a ačhiľa pes oda raťi, sar savore sovnas,“ phend'a o Jančus. „Kada o rikone keren, hoj varekaj zadžan a imar naaven pale.“ O gadžo pre lende zadikhľa: „Džavav pes te vdživel andre cipa le kral'iskeri the la kralovnakeri. Savi bibacht predživen. Keren savoro, so kampel, aľe natromal tumen ňiko te dikhel. Savoro musaj te el sigo.“ O čhave igen paľikerde le gadžeske, ile le rikonen a sigo našľile.

O kral'is the e kralovna pes našťi doužarde, kana o čhave avna. Sar pes sikhade andro dis, maj pes pašal lende stradle savore manuša, so odoj sas. O čhave ile le rikonen a gele pal o kral'is the e kralovna. O rikone sar len dikhe, chudle pre lende te chut'kerel a te kňučinel, sar te rundahas. E dad the e daj len obchudle a rovnas pre lende sar brišind.

Pre aver d'ives pes savore zgele, hoj pes te dovakeren, so te kerel, kaj le rikonendar te en pale o čhave. „Kada džala igen phares,“ phend'a

o Jožus, „phares pes arakhela vareko, ko pes džala la bosorkaha te mareľ. Kajso murš talam mek nauľiľa. Aľe ki amende andre trito gav dživel jekh phuri romňi, joj sasťarel le manušen le drabenca. Vičinen la e phuri Bľaškaraňa. Sako vakerel, hoj hiňi igen god'aver a žutind'a imar but manušen. Talam joj amenge phenla, sar la bosorkake te terďol pre men. Mušinel te el vareso, sar lakeri zor te phagel.“ O kral'is čak šunlas: „Hin tut čačo, mušinas te džal so neksigeder pal e romňi. Maj tajsa peske lena nekfederen grajen the e hentova a džana pal late. Lena lake amendar varesave darki. Pre kada pes dovakerna la kralovnaha.“ Pre aver d'ives bešťa o Jančus the o Jožus mek jekhe slugadžiha andre hentova a vidine pes pal e phuri Bľaškaraňa.

Bar te has pašes pašal o gav, kaj bešenas, khere pes nazaačhade. Sid'arnas pal e phuri romňi. Andro romano gavoro, kaj bešelas, doavle pal o dilos. Avri has tates a o Roma bešenas pre dvora. Sar dikhle e hentova, savore denašle andro khera, čak o čhave ačhile a zvedavones peske la obdikhenas. Kajsi barikaňi hentova odoj mek ňiko nadikhľa. O phureder džanenas, hoj te avel ke lende, ta ňič lačho olestar nane. Čak o jakha avri dine, sar andal late avle avri o čhave. Savore pes nadtradle pašal lende a dikhenas pre lende phundrade mujenka.

„Del o Del tumenge lačho a barvalo d'ives. Amen avľam pal e baba, pal e phuri Bľaškaraňa.“ „Adaj som,“ diňa pes anglal e romňi, „dikhav, hoj tumen bičhavel varesavo baro raj, te avľan andre kajsi barikaňi hentova.“ „No, babo,“ phend'a o Jančus, „koda nekbareder, korkoro o kral'is, a kadaj tumenge bičhavel darkos.“ A prediňa lake o gonoro le somnakune dukatenca. E romňi čak dikhelas a vaš savoro šukares paľikerďa. Iľa len andre peskero kheroro.

„No a akana vakeren, soske avľan a so pes ačhiľa.“ Avka lake o čhave rozphende, sar le kral'iske the la kralovnake našľile o čhave, sar e phuri striga kerd'a lendar rikonen. Pa'lis lake rozphende, sar pes vidine andre luma a sar len andal o baro veš ľigende o rikone, la kral'ovnakre the le kral'iskre čhave. Pa'lis lake rozphende, sar le rikonen ile andal la strigakero dis a ande len khere. E romňi pre lende dikhelas a andre duma lake nahas. Pa'lis phend'a: „Kajso vareso pes imar ačhiľa la kral'ovnake the le kral'iske andal trito phuv. O phuro čarodejňikos čorda lenge le čhaven, le dešeberšengeres princos the la ochtoberšengera princezna a kerd'a lendar papiňen. E kral'ovna olestar avka nasvaľila, hoj čak avka avka obačhiľa a le kral'is has so te kerel, hoj pes te ul'ikerel. Le papiňen thoďa o čarodejňikos maškar o papiňa, so len ľikernas angle kuchňa. Kajčak koda manuš, so pes pal lende starinlas, pre lende bisterďas a o papiňa avle ži andro dis. Adaj len kamle te chudel, aľe jon pes nadine, až avľa avri e kral'ovna. Sar la o papiňa dikhle, maj pes rozdenašte kija late a pašal o pindre pes lake chudle te bond'arel. La kral'ovnake o jilo phend'a, hoj oda lakere čhave. Preci pes avka o papiňa naľikeren, hoj pes pašal o manuš te bond'aľon a te nadaran lestar. Avka len e kral'ovna iľa pro vasta a geľa lenca andre peskeri komnata. Sar dikhľa

a čarodejňikos, so pes ačhiľa, hoj e kral'ovna prindžard'a le čhaven a iľa len kija peste, a o kral'is tiž, bar te oda papiňa, avka choľisaľiľa, hoj andre choľi naphurdľiľa sar lobda a rozpeľa pes, sar te andre leste vareko viľind'ahas. Le papiňendar maj ačhile pale o čhave. Aľe kadaj nadžanav, sar la bosorka te došľinel, kaj le rikonendar te en pale čhave.“

O čhave ačhile igen smutna. „Te tu, babo, nadžanes, so te kerel, ta imar ňiko pre calo luma,“ phend'a o Jožus. „Užaren, me bisterďom. Hin man adaj gendalos. Diňa mange les miri baba, oda imar igen but berš. Akorestar mek leha ňič nake-ravas. Dikhaha, so amenge phenla.“ O gendalos has ajso, sar hin le bare raňijen. O čhave čak dikhenas. E baba les okhosľa a chudľa te vakerel: „Gendallocina, sikhav mange la basorka, so kerd'a le čhavendar rikonen, kamav laha te vakerel.“ Andro gendalos pes maj sikhada e phuri striga. Has ajsi džungal'i, hoj latar lelas dar. „Šun, romňije, nadžanav, sar tuke te phenel, aľe sal džuvľi sar the me, ta tut vičinava romňije. Džanav, hoj začarind'al le kral'iske čhaven a kerd'al lendar rikonen a kadaj o gendalos mange sikhavel, hoj vitradľal peskera vlastnona pheňa andal o dis čak vaš oda, hoj joj peske arakhľa romes a has la čhavoro, a tut na.“ La striga sar te vareko čhind'ahas pal o muj. „Sar oda, hoj tu kada džanes?“ phučľa choľamen. „Me tut dikhav a genav tuke andal o muj, savi sal rikoňi. Nane tuke pharo, hoj la vlastnona pheňa vitradľal a la kral'ovnake the le kral'iske kerd'al ajso pharipen, hoj e kral'ovna polokes thoďahas o šero? Sar dikhav, ta feder tuke nane, aňi bachtaleder nasal, bar te kerd'al ajso džungipen. Ta akana dikh, sar dživel tiri pheň a so pes ačhiľa le rikonenca.“ Andro gendalos pes sikhada lakeri pheň, šukar džuvľi le duje čhavenca the le romeha, sar obchudel le čhaven, sar lenca vakerel a sar lakero rom, baro raj, pre late asal a bavinel pes le čhavenca.“ E striga mištes choľatar napukind'a. „Akanadikh, so ehin le rikonenca.“ Sar e striga dikhľa, sar pes lenca e kral'ovna bavinel, sar len obchudel a mažlinel pes lenca, ta andre late čhind'ila o jilo a pro than muľa.

Le rikonendar ačhile pale o čhave a e radosca zaiľa calo phuv. O kral'is nadžanlas, sar te paľikerel le phralenge the la phura Bľaškaraňake. Kamľa, hoj o čhave te ačhen andro dis calona famel'ijaha, aľe jon nakamenas. Kamenas khere ki o dad, ki e daj. Avka lenge o kral'is narakind'a andre hentova ajci love the somnakaj, keci korkore važinenas. Sar avle khere, calo gav lenge avľa pro čudos. Thode peske baro nevo kher a ile peske romňijen. The la phura Bľaškaraňa o kral'is the e kral'ovna mangelas, hoj te ačhel lenca andro dis, aľe la cirdelas khere, andre peskero kheroro, ki o draba. „Te ačhuvava adaj, ko sasťarla le manušen?“ phend'a le kral'iske. Avka lake o kral'is narakind'a andre hentova love, chaben, the aver veci, so lake ki o dživipen kampelas a korkoro la ľigend'a khere. Akorestar la ľikernas sar vlastnona baba a phirnas pre late te dikhel the le čhavenca. A sar has le princos the la princezna imar čhavore, ta phirnas len lake te sikhavel. Avka dživnas savore bachtales a te na mule, ži adad'ives dživen. **Andrej Giňa**

V naší vesnici

Romové přežili holocaust

„Moc dobře si to pamatuju, bylo mi tehdy třináct roků,“ říkal můj otec. „Gardisté a Němci obklíčili naši osadu, shromáždili všechny muže, ženy i děti. Nedaleko našeho bydliště jim rozkázali vykopat velkou jámu, Romové už tušili, co je čeká. Slováci, kteří viděli, jak se fašisté přesouvají k romské osadě, okamžitě vyhledali starostu obce Ondříšeľ, dnes Nálepko, ten nasedl na kolo a kontaktoval velitele gestapa. „Nemůžete zabít tolik nevinných lidí, jsou to naši dobří občané a potřebujeme je na práci,“ řekl starosta. Co se pak stalo? Velitel gestapa nakonec rozhodl, že se Romové mohou vrátit domů. Bylo to jako zázrak, lidé byli šťastni, že unikli jisté smrti.

Na Slovensku holocaust Romů nenabyl takových rozměrů jako tomu bylo v Protektorátu Čechy a Morava. Slovenští Romové v počtu cca 100 000 válek a rasové pronásledování přežili. Je pravdou, že hodně mužů bylo odvlečeno na nucené práce do pracovních táborů tzv. Slovenského štátu, tam dřeli o hladu od rána do večera, některé osady na středním Slovensku byly vypáleny. Osud českých Romů na rozdíl od slovenských byl zpečetěn v koncentračním táboře v Osvětimi, kde většina z nich byla zavražděna.

Po válce na Slovensku nebyla práce, byla velká bída a Romové ze slovenských romských osad mířili do Čech a na Moravu, kde našli obživu a nový domov. I občané Nálepko, včetně mé rodiny osidlovali Moravu, část jich odešla do Bílovce, Ostravy, někteří do Brna.

Starí již nežijí, ale my, jejich potomci, nezapomínáme na hrůzy, které museli vytrpět naši dědové a otcové. Nezapomeň! Ma bister! **Jan Horváth**

Andro amaro gav

o Roma predžid'ile o porajmos

„O gardisti the o Němci avile andre amaro gav, skidle savore muršen, džuvľen, the le čhavoren,“ vakerelas miro dad, sas leske akor dešutrin berš. Tradle len nadur gavestar, mušinde avri te chanel bari chev. Imar o Roma zbačinde, hoj lenca hin bibacht. O Servi maj vičinde le čhibales andro gav Ondříšeľ, adad'ives Nálepko. Jov bešľa pre bicikľa u geľas pal o komandatoris pre gestapo. „Oda amare manuša, dživen mištes u amen len kamas pre but'i,“ phend'a o čhibalo le Němcoske. So pes pa'lis ačhiľas? O komandatoris le Romen premukhľas, savore bachtales gele peske khere. Predžid'ile peskero meriben. Oda baro čudos.

Pro Serviko o porajmos Romengero nasas ajso zoralo sar pro Čechi. O servika Roma, buter sar šel ezera manuša o mariben predžid'ile. Hin čačipen, hoj but Romen dine andre but'akere tabora, odoj kerenas phari but'i bokhatar, but gava o fašisti labarde. No, o čechika Roma talam savore mule andro koncentračno taboris Aušvicate.

Pal o mariben pro Serviko nasas but'i, but Roma omukhle peskere khera, avile pre Morava, kaj arakhle peske but'i the bešiben. Amari fajta aviľas Bilovciste, Ostravate, varesave Bernate.

Imar amare phure nadživen, no, amen, lengere čhave, sam adaj u našťi bisteras, so predžid'ile amare dada. Ma bister! **Jan Horváth**

Výstava ukazuje život v Osvětimi

Nová výstava v polském Krakově ukazuje brutalitu nacistického vyhlazovacího tábora Osvětim prostřednictvím výtvarných děl, která namalovali nebo nakreslili místní vězni. Některé z uměleckých prací má veřejnost možnost vidět poprvé, informovala agentura AP.

Výstava „Z očí do očí: Umění v Osvětimi“ začala u příležitosti 70. výročí otevření osvětimského muzea, které své návštěvníky vzdělává o životě ve vyhlazovacím táboře. Loni ho navštívilo přes dva miliony lidí.

Podle kurátorky výstavy Agnieszky Sieradzkové si mohou návštěvníci prohlédnout kresby a malby zhotovené Židy, Poláky a dalšími osvětimskými vězni tajně i na objednávku.

Nacisté totiž někdy nařizovali talentovaným místním vězňům namalovat obrazy pro různé účely. Jedním z nich je i portrét romské ženy, na které prováděl experimenty nacistický lékař Josef Mengele. Ten si obraz nechal namalovat od jiné vězenkyně Diny Gottliebové, Židovky z Československa. Úkol ji tehdy pomohl koncentrační tábor přežít.

Mezi tajně vyhotovená díla patří takzvaný Osvětimský skicák od neznámého autora. Návštěvníci v něm uvidí 22 unikátních kreseb, které vyobrazují bití, hladovění a smrt. Skicák byl nalezen v roce 1947 schovaný v láhvi v kasárnách vyhlazovacího tábora Březinka. Výtvarné dílo je veřejnosti přístupné poprvé a prohlédnout si ho budou moci pouze na požádání.

„Tato díla nám pomáhají vidět Osvětim tak, jak ji viděli a zažili její vězni,“ uvedla Sieradzková.

Muzeum dále vystavilo originál nápisu z osvětimské brány „Arbeit macht frei“ (Práce osvobozuje), který byl ukraden a následně získán zpět. Od roku 2009 je v krakovském muzeu.

Mezi lety 1940 a 1944 bylo v Osvětimi zavražděno v plynových komorách nebo zemřelo hladu, na nemoci nebo kvůli těžké práci přes milion lidí. Nacisté sem kromě evropských Židů posílali i Poláky, Rusy nebo Romy.

ČTK

O Roma vakeren

pořad Českého rozhlasu

určený pro Romy. Jeho jednotlivé relace lze zpětně vyhledat v archivu textů na www.romove.cz

Děti z Klubíčka poznávaly svůj původ

V rámci projektu jihlavské Charity s názvem Společně a úspěšně v Jihlavě uskutečnilo Klubíčko – Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi vzdělávací výjezd pro rodiče a děti. Cílem cesty bylo Muzeum romské kultury v Brně.

Muzeum romské kultury bylo založeno v roce 1991 z iniciativy romských intelektuálů jako nevládní nezisková organizace. A od roku 2005 je státní příspěvkovou organizací Ministerstva kultury ČR.

„Muzeum nabízí program nejen pro dospělé, ale i pro děti, čehož jsme využili. Rodiče tak měli možnost prohlédnout si expozice s výkladem průvodkyně v poklidné atmosféře. Program pro děti byl naopak uskutečněn formou zážitku. Děti měly možnost vyzkoušet si tradiční romské kostýmy, zatančit si na romskou hudbu nebo se naučit jednoduchá romská slovíčka,“ upřesňuje sociální pracovnice Kristýna Gabrlíková, DiS.

V muzeu byly k nahlédnutí expozice fotografa Nihada Nina Pušiji, který žije v Berlíně a potuluje se mezi různými státy a kulturami. Více než 20 let používá své fotografie k dokumentování situace Romů z bývalé Jugoslávie coby nežádoucích uprchlíků před balkánskou válkou.

„Další expozice byla s tématem Příběh Romů. Takto nám byly přiblíženy dějiny Romů. Od jejich předků ve starověké Indii, přes příchod Romů do Evropy v 11. století, až po události druhé světové války a současnost,“ dodává Kristýna Gabrlíková, DiS.

„Prohlídka se nám moc líbila. Nejvíce jsme si užili při zkoušení romských kostýmů a paruky,“ popisuje zážitek jedna z maminek.

Klubíčko Jihlava – sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

Posláním Klubíčka je pomoc a podpora rodinám s dětmi ve věku 3 až 5 let, které jsou ohroženy sociálním vyloučením. Služba je poskytována ambulantní formou a pomáhá rodinám z Jihlavy podporovat všestranný rozvoj dětí, které v těchto rodinách vyrůstají.

text a foto: Dana Pečínková

Dva bratři a stará čarodějnice

Bylo nebylo, milý, požehnaný a pravdivý Bože, byl jednou jeden Rom a ten měl pět dětí. Tři chlapce a dvě děvčata. Nejstarší byl Jožka, bylo mu dvaadvacet let. Po něm byl o dva roky mladší Janek. Pak po dvou letech přišla na svět Jola, po ní Belko a nakonec nejmladší Terka. Všechny děti byly poslušné, uměly se chovat jak se patří, a proto je měl každý rád.

Nejstarší chlapci byli vyhlášení siláci, když sedláci něco potřebovali, často si je zvali na výpomoc. Jednou Jožka s Jankem dostali práci u jednoho staršího sedláka, hnoujili mu pole. Pracovali u něj dva dny. Za práci jim sedlák dal pytel brambor, půl pytle mouky, kysané zelí a pěkný kus slaniny. Když chlapci donesli jídlo domů, hned se matka s děvčaty pustily do vaření. Terka oloupala brambory, Jola je rozmačkala, matka smíchala brambory s moukou, udělala z těsta halušky a naházela je do hrnce s vodou. Za chvíli už opékaná slanina voněla široko daleko. Netrvalo ani půl hodiny a halušky byly hotové. Matka je donesla na stůl ve velké míse. Všichni se pustili do jídla a brzy byla mísa prázdná. Když se najedli, Jožka promluvil: „Tatínku a maminko, my s Jankem vám chceme něco říct. Už jsme dost staří na to, abysme zjistili, jak se žije jinde. Chtěli bysme se vydat do světa a najít si tam nevěsty. Slibujeme, že když se nám nebude dařit, hned se vrátíme domů. A dáme na sebe pozor, aby se nám nic nestalo.“ „To tak, já vás nikam nepustím,“ ozvala se matka, „kdyby se vám něco stalo, to bych nepřežila.“ Chlapci posmutněli. „Ale mami,“ začal zase Janek, „přece se nepoženeme někde, kde by se nám mohlo něco stát. Ještě jednou vám slibujeme, že na sebe dáme dobrý pozor, aby se nám nic nestalo. A když se bude dít něco špatného, hned se otočíme a poběžíme domů. A to ani nemluvíme o tom, že tady pro nás žádné nevěsty nejsou.“ Otec poznal, že už je doma neudrží a tak řekl: „Poslyšte, vy dva, když vás to tak táhne do toho světa, tak jděte, ale slíbíte nám, že na sebe dáte pozor a nepoženete se nikam, kde by se vám mohlo něco stát. Rozuměli jste?“ Chlapci dali matce i otci slovo, že udělají vše pro to, aby se ve zdraví vrátili domů. Druhý den jim matka napekla placky a celá rodina je šla na kraj vesnice vyprovodit. Matka měla slzy v očích a ani ostatní na tom nebyli lépe. Tak se rozloučili a chlapci se vydali do světa.

Šli a šli, z vesnice do vesnice, z města do města, ale štěstí jako by se před nimi schovávalo. Ne a ne na něj narazit. Jednou přišli do hlubokého lesa. Chodili dlouho sem a tam, ale nemohli se z lesa dostat ven. Už byli unavení a měli hlad i žízeň. „Už se pomalu stmívá a pořád se odsud nemůžeme dostat,“ povídá Janek. „Musíme jít dál, nedá se nic dělat,“ odpověděl Jožka, „někde ten les musí mít konec.“ Šli asi půl hodiny, když se najednou před nimi objevili dva psi. Chlapci se lekli a chystali se vylézt na strom. Ale psi přišli až k nim, jako by jim chtěli říct: nebojte se a pojdte za námi.

Chlapci se pustili za nimi a psi je zavedli až k malému zámku. Byl to malý zámček ukrytý v lese, takže na něj nebylo vidět z žádné strany.

Psi přivedli chlapce až ke dveřím. Tam se hned objevil nějaký starý muž se ženou. Chlapci je slušně pozdravili. „Kde jste se tu vzali? Tohle místo každý zdaleka obchází, tady nikoho nic dobrého nečeká,“ spustil ten stařík, „no, ale pojdte dál. Vidím, že jste unavení a hladoví. Ženo, nachystej jim něco k jídlu.“ Všichni vešli do světničky, kde starý muž se ženou bydleli. „Nikdo nemusí vědět, co si tady povídáme. I stěny tu mají uši a nikdo se nesmí dovědět, že jste tady,“ řekl stařík, „tak povídejte, jaký vítr vás sem zavál? Tady se hned tak někdo neukáže.“ Chlapci mu začali vyprávět, jak se vydali do světa, jak nemohli najít cestu z lesa a jak je psi našli a přivedli až sem. „Nebýt jich, kdo ví, co by s námi bylo. Zaslouží si naši největší úctu a poděkování.“ „To nejsou jen tak obyčejní psi,“ řekl starý muž, „přivedl je sem před více než rokem jeden chlap. Říká se o něm, že je to sluha čarodějnice, která žije na tomto zámku. Ta čarodějnice, to je náramná bosorka, striga – říká se jí všelijak, je to taková potvora, že jí málem z huby šlehají plameny. Říká se taky, že ti dva psi nejsou žádní psi, ale zakleté děti – princ a princezna z vedlejšího království, a že je začarovala.“ Chlapci pozorně poslouchali. „Máte pravdu, kdyby to byli obyčejní psi, kdo ví, co by nám udělali. Chvála Bohu, že to dobře dopadlo. Ale kde je čarodějnice teď?“ ptal se Jožka. „Zdá se, že tu zrovna není. To máte veliké štěstí, nevím, co by s vámi provedla, kdyby vás tu našla. Proto musíte hned brzy ráno pryč, co nejdál od zámku,“ řekl stařík. „A vy se nebojíte, že vám něco udělá?“ zeptal se Janek. „My ji známe od malička. Kdysi to byla holka jako každá jiná, jenže byla hrozně ošklivá. Nikdo ji nechtěl. Když viděla, jak chodí chlapci za jinými, jak se ostatní holky vdávají, jen ona pořád nic, začala všem moc závidět. Odešla se prý vyučit k jednomu mocnému čaroději a od něj se vrátila ještě ošklivější a zlostnější. Říká se, že už začarovala víc dětí a udělala z nich psy a kočky. Ale to se nestalo tady, bylo to někde v cizích zemích.“ „A nenašel se nikdo, kdo by jí to čarování zatlhl?“ zeptal se Jožka. „To se ví, že nenašel a těžko se kdy najde. Každý se jí bojí jako čerta,“ odpověděl starý muž. Druhý den se chlapci zase vydali na cestu. Měli štěstí, že vyšli brzy ráno. Po obědě se čarodějnice vrátila na zámek a kdyby je objevila, těžko by vyvázli se zdravou kůží.

Tak chlapci šli dál, až došli do jednoho velkého města. To město bylo celé potažené černou látkou a na každém domě visely černé vlajky. „Tady se muselo stát nějaké velké neštěstí. Město jak po vymření, ani ptáčka neslyšíš zazpívat. Jako by se všichni odstěhovali,“ řekl Jožka. „Pojďme do hospody, tam se dozvíme víc.“ V hospodě sedělo jen pár starších mužů. Seděli potichu jako v kostele. Chlapci vešli dovnitř a usadili se poblíž dveří. Jen co dosedli, už byl u nich hospodský. „Tak co si dáte, chlapci?“ Chlapci se na něj hladově podívali a Jožka promluvil: „No, dali bysme si ledasco, ale nemáme ani zlamanou grešli. Ale když nám něco dáte, můžeme vám poklidit nebo nasekat dřevo. Uděláme všechno, co si řek-

nete. Už dva dny jsem neměli v puse.“ Muži sedící okolo zvedli hlavy. „Dej jim,“ ozvali se, „však vidíš, že jsou hladoví jak psi.“ Hospodský tedy každému přinesl misku polévky a kus chleba. Jídlo do nich spadlo jako do studny. Než by ses otočil, bylo pryč. „Poslouchejte, co se tady stalo, že je celé město obalené černou látkou a na každém domě visí černé vlajky?“ zeptal se Janek. „To je na dlouhé povídání. Je vidět, že jste zdaleka, když o tom nic nevíte. Náš král a královna měli dvě děti. Osmnáctiletého prince a šestnáctiletou princeznu. Jednou, bude to už víc než rok, se oba z ničeho nic ztratili. Nikdo dodnes neví, co se stalo, kam se ztratili a proč. Nejhorší je, že nikdo nic neviděl ani neslyšel. Jako by se do země propadli. I když král slíbil každému, kdo něco viděl, velkou odměnu, nikdo se nepřihlásil.“ Chlapci jen pozorně poslouchali. „To, co vyprávíš, přesně odpovídá tomu, co nám povídal stařík – ti psi, to jsou ty děti,“ řekl zamýšleně Janek. Všichni, co kolem seděli, jen překvapeně zvedli hlavy a ničemu nerozuměli. „My jsme ty královské děti viděli,“ řekl Jožka, „ale kde a jak, to řekneme jen samotnému králi nebo královně. Ale neboj se, hospodský, na tebe nezapomeneme.“

Druhý den ráno šli chlapci rovnou na zámek. Vojáci, kteří stáli u brány na stráž, je nechtěli pustit dovnitř. „To vás král moc nepochvává, až se dozví, že jste k němu nechtěli pustit někoho, kdo by mu řekl, kam se poděl princ a princezna,“ povídá Janek. Vojáci, jako když do nich střílí, hned poslali pro nejvyššího rádce a ten je odvedl ke královně. Ta, když se dověděla o dětech, hned dala zavolat i krále. Chlapci jim vyprávěli všechno, jak se vydali do světa, jak se ztratili v lese a jak je zachránili dva psi, kteří je přivedli do zámku. Potom králi a královně řekli všechno, co jim povídal starý muž a jeho žena o zlé čarodějnici. Král s královnou jen poslouchali a kroutili hlavami. „Tak takhle je to. Stará čarodějnice si vybírala svou zlost na našich dětech a kdo ví, kolika lidem ještě ublížila a kolik začarovala. Ale co s tím, jak zlomit její moc?“ zeptal se král. „Já si myslím, že ten starý muž z jejího zámku ví, co dělat, aby byla její moc zlomena. Vždyť ji zná od malička. Budeme muset jít za ním a promluvit s ním, dokud tam čarodějnice není. Cestu známe a on si nás určitě pamatuje. Je to hodný člověk, snad nám řekne, co ví.“ Král a královna nevěděli, jak by bratrům poděkovali. K zámku čarodějnice to byl pěkný kus cesty, proto jim král půjčil kočár, dobré koně a k tomu dva vojáky. Další den se vypravili do lesního zámku za starým mužem.

Jeli a jeli, až přijeli do toho lesa. Chlapci se opatrně vplížili do zámku, dávali dobrý pozor, aby je nikdo neviděl. Nenápadně vešli do staříkovy komůrky. Ten na ně jen překvapením vykulil oči. „Kde jste se tu vzali? Neviděl vás nikdo?“ ptal se hned. „Myslíme, že ne, než jsme vešli dovnitř, dobře jsme se rozhlédli, ale nikde nikdo,“ řekl Janek. „Tak si sedněte a povídejte, co potřebujete,“ řekl muž. „Představte si, že jsme byli ve vedlejší království,“ začal Jožka, „a tam mají

už víc než rok veliký smutek. Je to tak, jak jste nám povídal. Králi a královně se ztratily jejich děti – šestnáctiletá princezna a osmnáctiletý princ. Jsme si jistí, že jsou to ti psi, kteří nás zachránili. Proto vás chceme pěkně poprosit, abyste nám je dal a my je hned odvedeme domů k rodičům.“ Starý muž nevěřil svým uším. „A víte, co se stane se mnou, až se čarodějnice vrátí a psi tu nebudou? Udělá si psy ze mě a moji ženy.“ „Nezlobte se na nás, ale jste pro nás jako náš vlastní otec. Můžete říct, že se psi někam zaběhli a už se nevrátili a stalo se to v noci, když všichni spali.“ navrhl Janek. „To přece psi někdy dělají, že se zaběhnou a už se nevrátí.“ Stařík se na ně zamyšleně díval a pak řekl: „Umím se vžít do kůže krále a královny, jaké neštěstí asi prožívají. Dělejte, co musíte, jen vás při tom nesmí nikdo vidět. Musí to být všechno rychle.“ Chlapci mu ze srdce poděkovali, sebrali psy a rychle ze zámku zmizeli.

Král s královnou se už nemohli dočkat, až jejich děti přijedou domů. Jen co se kočár objevil na zámku, hned se kolem seběhli všichni lidé. Chlapci vzali psy ke králi a královně. Když je psi spatřili, začali kolem nich skákat a kňučeli, jako by plakali. Jejich rodiče je objali a plakali oba jako dešť.

Druhého dne se všichni sešli, aby se domluvili, co dělat, aby se ze psů staly zase děti. „To půjde asi hodně těžko,“ povídá Jožka,“ těžko se najde někdo, kdo by mohl s čarodějnici bojovat. Takový odvážlivec se asi ještě nenarodil. Ale u nás, ve třetí vesnici za naší vesnicí, žije jedna stará Romka, která umí léčit lidi bylinkami. Říká se jí stará Blaškaraňa. Všichni mluví o tom, že je moudrá a pomohla už hodně lidem. Snad by nám dokázala říct, jak čarodějnici porazit. Musí být přece nějaký způsob, jak její sílu zlomit.“ Král zamyšleně poslouchal. „Máš pravdu, musíte jet co nejrychleji pro tu ženu. Hned zítra si vezmete nejlepší koně, kočár a pojedete za ní. Dáte jí od nás také nějaké dárky. Na tom se domluvte s královnou.“ Druhého dne si Jožka a Janek sedli do kočáru a ještě s jedním vojákem se vydali na cestu za starou Blaškaraňou.

Přestože byli kousek od své vesnice, doma se nezastavili, tak spěchali za starou ženou. Do romské osady, kde stará Blaškaraňa bydlela, dorazili kolem poledne. Venku bylo teplo a všichni Romové seděli před svými domky. Když zahlédli příjždějící kočár, všichni se rychle schovali dovnitř, jen děti zůstaly venku a zvědavě si ho prohlížely. Takový panský kočár tu ještě nikdo neviděl. A starší už dobře věděli, že když se takový kočár objeví, nebude z toho nic dobrého. Málem jim pak vypadly oči z důlků, když uviděli z kočáru vystupovat dva romské chlapce. Všichni se natlačili kolem nich a zírali na ně s otevřenou pusou.

„Přejeme vám dobrý a bohatý den. Přijeli jsme za bylinkářkou, za starou Blaškaraňou.“ „Tady jsem,“ ozvala se žena, „vidím, že vás poslal nějaký mocný pán, když jste přijeli takovým kočárem.“ „No, babičko,“ povídá Janek, „ten nejmocnější, samotný král. A tady vám posílá dárek.“ A předal jí měšec plný zlatých dukátů. Žena byla překvapená, poděkovala jim a pozvala je do svého domku.

„No, a teď mi povzte, proč jste přišli a co se stalo.“ Bratři jí vyprávěli, jak se králi a královně ztratily dvě děti a jak z nich zlá čarodějnice udělala psy. Potom jí řekli svůj příběh o tom, jak se vydali do světa a jak je v lese našli a zachránili psi – proměněné děti. Pak vyprávěli, jak tajně psy sebrali z čarodějnic na zámku a vrátili je domů králi a královně. Stará žena se na ně dívala a nebylo jí do řeči. „Něco podobného se už stalo v jiné zemi jednomu králi a královně. Zlý čaroděj jim ukradl děti a proměnil je v husy. Královna z toho onemocněla, div že to přežila a král se jen tak tak držel. Ty husy dal čaroděj mezi ostatní husy, které měly přijít do kuchyně a pak na královský stůl. Ale sluha, který se o husy staral, nedával pozor a husy utekly domů do zámku. Tam je chtěli chytit, ale ony se nedaly a prokouzly až ke královně. Když ji uviděly, hned utíkaly k ní a začaly se jí uklánět u nohou. Královně její srdce hned prozradilo, že to jsou její děti. Tak se přece obyčejné husy nechovají, že by se člo-

věka nebály a ukláněly se mu u nohou. Tak je královna vzala do náruče a odnesla si je do svých komnat. Když čaroděj uviděl, že královna poznala své děti a vzala si je k sobě, i když to byly husy, a král i celý zámek se k nim také chovají jako k dětem, zlostí se nafoukl jako balón a praskl, jako by do něj někdo střílel. A v tu chvíli se z hus opět staly děti. Ale tady nevím, čím čarodějnici dopálit, aby se psi proměnili zpátky na děti.“

Bratři posmutněli. „Jestli ty, babičko, nevíš, co dělat, tak to neví nikdo na celém světě,“ řekl Jožka.

„Ale počkejte, já zapomněla. Mám tady zrcadlo. Dala mi ho moje babička, je to už hodně let. Od té doby jsem ho ještě nepoužila. Uvidíme, co nám řekne.“ Bylo to takové staré zrcadlo, jaké mívají bohaté dámy. Chlapci jen napjatě sledovali, co bude dál. Stará žena zrcadlo utřela a pak s ním začala mluvit: „Zrcadlo, ukaž mi tu čarodějnici, která proměnila děti ve psy, chci si s ní promluvit.“ V zrcadle se hned ukázala stará čarodějnice. Byla tak ohavná, že z ní šel strach. „Poslyš, ženo, nevím, jak ti říkat, ale jsi ženská jako já, tak ti budu říkat ženo – vím, že jsi začarovala královské děti a udělala z nich psy. A tady mi zrcadlo ukázalo, že jsi vlastní sestru vyhnala ze zámku, jen kvůli tomu, že si našla muže a měla dítě, a ty ne.“ Čarodějnice se zarazila, jako by dostala facku. „Jak to, že to víš?“ křikla zlostně. „Vidím tě a čtu z tvého obličej, jaká jsi. Není ti líto, že jsi vlastní sestru vyhnala a králi a královně jsi způsobila takové trápení, že z toho královna málem přišla o rozum? Jak vidím, ani ty sis nepomohla, nejší o nic šťastnější, ani po tom, co jsi způsobila. Tak teď se podívej, jak žije tvoje sestra a co se stalo s tvými psy.“ V zrcadle se objevila její sestra, krásná žena, se svými dvěma dětmi a manželem. Objímala své děti a bavila se s nimi a její muž, bohatý pán, se na ně usmíval a hrál si s nimi. Stará čarodějnice málem pukla zlostí. „A teď se podívej, co se stalo se psy.“ Když čarodějnice uviděla, jak si s nimi královna hraje, jak je objímá a mazlí se s nimi, prasklo jí srdce a na místě byla mrtvá.

Ze psů se v tom okamžiku staly zase děti a radost se šířila po celém království. Král nevěděl, jak má chlapcům a staré Blaškaraňě poděkovat. Chtěl, aby bratři zůstali na zámku s celou svojí rodinou, ale oni nechtěli. Chtěli se vrátit domů. Tak jim král nechal naložit do kočáru tolik peněz a zlata, kolik sami vážili. Když přijeli domů, celá vesnice byla vzhůru nohama. Postavili si nový velký dům a našli si nevěsty. Starou Blaškaraňu král s královnou prosili, aby s nimi zůstala na zámku, ale ji to taky táhlo domů, do jejího domečku a k bylinkám. „Když zůstanu tady, kdo bude léčit lidi?“ řekla králi. Král ji nechal naložit do vozu peníze, jídlo a další věci, které by se jí mohly pro život hodit a sám ji odvezl domů. Od té doby ji měli v účtě jako vlastní babičku a jezdili k ní na návštěvy i s dětmi. A když princ a princezna dospěli a měli svoje děti, tak jí je vozili ukazovat. A tak si žili všichni šťastně a jestli nezemřeli, žijí dodnes.

Andrej Giňa
přeložila Martina Vyziblová

Jít si za svým cílem

Společný příběh Zuzany a IQ Roma servis se začal psát před šesti lety, v době, kdy navštěvovala speciální školu. Tehdejším problémem, se kterým ji IQRS pomáhalo, byl výběr střední školy. V deváté třídě, kdy před každým školákem stojí velké rozhodování co s životem dál, Zuzka vůbec nezaváhala a ve svém vzdělávání se rozhodla pokračovat. Kvůli docházce na speciální základní školu nebylo možné se přihlásit na střední školu ukončenou maturitou, a proto se Zuzka s pomocí pedagogického pracovníka přihlásila na střední odborné učiliště na obor pečovatelka. Věděla, že ke splnění jejich životních cílů je vzdělání velmi důležité, a proto byla od prvního okamžiku odhodlaná studium úspěšně zakončit. Často se ale potýkala s překážkami, které jí cestu za vzděláním podstatně zneprůjemňovaly.

Zpočátku měla Zuzka i problémy s koncentrací na výuku a domácí úkoly. „Dle informací od kolegů je zřejmé, že Zuzana nevyužívá naplno svůj potenciál a její známky neodpovídají jejím schopnostem... Nepodnětné domácí prostředí a nezáměr rodičů jsou důvody, proč jsou domácí příprava do školy a podpora ke vzdělání minimální. Pro finanční nedostatky často Zuzka neabsolvuje školní výlety a kulturní akce pořádané školou... „Domnívám se, že pokud by měla Zuzka větší oporu v rodině, a sama projevila větší touhu se kladně projevit, mohla by se svou inteligencí hodně dokázat. Finanční podpora je podmínka,“ vyjádřil se směrem k Zuzčině životní situaci jeden z pedagogů. Zuzana ale získala podporu a pomoc v třídní učitelce. Na svojí motivaci ke studiu pracovala i nadále, podařilo se jí vytvořit si vztah ke spolužákům, pedagogickému sboru a vůbec k celé instituci. A tahle hodnotná vazba vydržela po celou dobu studia.

Cílem pedagogů i jí samotné bylo získat finanční prostředky a podporu při učení. Spolupráce mezi Zuzou a sociálním pracovníkem proto většinou probíhala formou doučování. Díky cílenému hledání učiva, ve kterém měla mezery a následnému doplnění informací, byla Zuzka už za krátkou dobu sebevědomější, jistější a aktivnější. Z fondu Gendalos dostala notebook, který využívala k práci do školy a vyhledávala si informace, se kterými se naučila velice rychle pracovat.

Výrazné problémy v Zuzčině životní situaci nastaly v době, kdy její otec vážně onemocněl, a matce nebyla prodloužena pracovní smlouva. Nepříznivá finanční situace se tak ještě mnohem víc zhoršila. Rodině častokrát nezbyvaly peníze na dojíždění do školy a ona tak musela zůstat doma. „Mám chodit do školy, a je to dost daleko. Jízdenka by mi zas hodně pomohla. Moje rodina nemá tolik peněz, aby mi dávala každý den do školy na jízdenky a na obědy. Moji rodiče jsou ve finanční krizi už dlouho, a tak nemají na to, aby mi dávali na svačinu. Proto by bylo lepší, kdybych mohla chodit na obědy.“ Pracovník stipendijního fondu Gendalos v IQRS společně se Zuzou a její rodinou začal hledat další možné zdroje financování jejího studia. I když byly žádosti o mimořádnou a okamžitou pomoc naprosto opodstatněné a nezbytné pro další studium, byly většinou zamítnuty. Zuzana má slovenské občanství, a i když žije už deset let v České republice, nevyhovovala podmínkám stipendijních programů. Pracovníci se spolu s ní zkusili obrátit na Fond domova potřebných, kde se rozhodli výjimečně pomoci v této nestandardní situaci. Díky jejich daru mohla jezdit do školy dál a dokonce i chodit na školní jídelny.

Přes všechny tyto situace Zuzana stále zůstávala do studia zapálená, dokonce se začala zajímat o možnost dalšího navazujícího programu a o získání maturity. Bohužel vysněný obor zdravotní asistent lze absolvovat s navazujícím čtyřletým studiem oproti standardním dvěma rokům na nástavbovém studiu. Což pro Zuzku vzhledem k velice tíživé finanční situaci nebylo ušnosné. Po konzultaci nejen se svojí třídní naznala, že by jí vyhovovalo udělat si ošetřovatelský nebo sanitární kurz. V případě, že by se jí podařilo udělat i řidičský průkaz, mohla by sehnat dobré pracovní místo pečovatelky, což by se jí líbilo a ta práce by jí naplňovala.

Ze strany rodičů, kteří její snahu ve studiu víceméně podporovali, však přišla jen pár měsíců před závěrečnými zkouškami rána, kterou nikdo neočekával. V místě jejich bydliště vznikl sousedský spor a rodiče se rozhodli ho vyřešit okamžitým stěhováním na Slovensko. Tento přesun by znamenal buď přerušení školní docházky, následně odložené závěrečné zkoušky o jeden rok a jejich složení následně v jiné škole, nebo velké riziko, že ve zcela novém prostředí studium zdárně nedokončí. Zuzka v té době byla stále nezletilá a do osmnáctých narozenin jí chyběl jeden měsíc. Bylo proto jasné, že se musí přestěhovat spolu s rodiči. Zuzana se ale nechtěla vzdát, zvlášť, když byla tak blízko u cíle, a proto se rozhodla k velmi odvážnému a sebevědomému kroku. Kontaktovala svou učitelku a ředitel a o nastalé situaci je informovala. Její žádosti o omluvení měsíční absence kvůli rodinným událostem, které náhle nastaly, ředitel nakonec vyhověl. Byla rozhodnutá, že se na tento měsíc přestěhuje s rodiči na Slovensko a po osmnáctých narozeninách od nich uteče zpátky, bude bydlet s přítelem a školu si dodělá. K takto dramatickému kroku našťastí nakonec nedošlo. Rodiče, sice s velkými pochybnostmi, svou dceru u přítele nechali a umožnili jí tak připravovat se na závěrečnou zkoušku. Zuzka tak sice zůstala v Česku, nicméně bez výdělku a jakékoli finanční podpory, jak ze strany rodičů, tak nějakých stipendijních fondů, o které si žádala, ale které jí bohužel pro její slovenské občanství nebyly uděleny. Z fondu Gendalos jí bylo propláceno cestovné do školy, ale starost o její výživu a bydlení převzal přítel a pomáhala jí i její dospělá sestra.

O to větší a radostnější zprávou bylo, když se na konci školního roku na jejím facebookovém profilu objevil status s informací, že zkoušky úspěšně složila a získala tak výuční list. Zuzka následně spolu se sociálním pracovníkem řešila výběr ošetřovatelského kurzu. Hned po závěrečných zkouškách si také začala hledat práci ve vystudovaném oboru.

Po celou dobu studia byla Zuzanina situace nejistá. Spolu se sociálními pracovníky hledala způsoby a řešení a hlavně díky své vůli, odvaze a jisté tvrdohlavosti dokázala překonat všechny obtíže. Všem, ale hlavně sama sobě, dokázala, že když má člověk sen, tak i přes všechnu nepřízeň osudu si za ním dokáže jít.

Ivona Parčiová

MUZEUM ROMSKÉ KULTURY

červenec
až září
2017

STÁLÁ EXPOZICE „PŘÍBĚH ROMŮ“

Dějiny Romů od starověké Indie až po události II. světové války a současnost. Za doprovodu romské hudby zhlédnete kromě unikátních historických sbírkových předmětů i umělecká díla a filmové dokumenty. Možnost komentovaných prohlídek v ceně vstupného po předchozí domluvě.

PŘECHODNÉ VÝSTAVY

NIHAD NINO PUŠIJA / PARNO GRAS

12. 5.–24. 9.

Výstava fotografií Nihada Nina Pušiji, fotografa bosenského původu žijícího v Berlíně, autor dlouhodobě dokumentuje život Romů z republik bývalé Jugoslávie včetně příběhů romských imigrantů v Německu.

VOLNÉ VSTUPY DO VÝSTAV

2. srpna Evropský den připomínky holocaustu Romů
28. září Den české státnosti

VEŘEJNÉ AKCE

20. 8. PIETNÍ AKT V HODONÍNĚ U KUNŠTÁTU

V roce 2017 si společně připomeneme 74. výročí hromadného transportu Romů z protektorátního tzv. cikánského tábora v Hodoníně u Kunštátu do koncentračního tábora v Osvětimi (21. 8. 1943). Zahájení piety v 11 hodin na místě hromadného hrobu obětí tzv. cikánského tábora na Žalově. Na místo konání bude zdarma vypraven autobus. Sraz v 9 hodin u muzea. Rezervace nutná do 11. 8. na emailu: sekretariat@rommuz.cz nebo na tel.: 545 581 206. Bližší informace najdete na webových stránkách muzea.

10.–17. 9. UMĚLECKÉ SYMPOZIUM

Mezinárodní symposium čtrnácti romských umělců ze zemí Visegrádské čtyřky se bude zabývat emancipací romské kultury a romského vizuálního (výtvarného) umění. Součástí symposia bude program pro veřejnost v podobě přednášek, promítání nebo možnosti setkat se s umělci v rámci otevřených ateliérů. Koncept a program symposia připravuje jako externí kurátorka romská umělkyně Ladislava Gažiová, absolventka ateliéru konceptuálního umění Jiřího Davida na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Na symposium naváže výstava romského umění v Místodržitelském paláci Moravské galerie s datem vernisáže 2. 11. 2017.

Všechny programy se konají v Muzeu romské kultury, není-li uvedeno jinak. Změna programu vyhrazena.

Bratislavská 67, 602 00 Brno
tel.: 545 571 798, mobil: 775 972 782
e-mail: propagace@rommuz.cz www.rommuz.cz
www.facebook.com/muzeum.romske.kultury

Výstava Parno Gras se koná s finanční podporou Česko-německého fondu budoucnosti. Umělecké symposium je podpořeno Visegrádským fondem, MK ČR a MMB.

Visegrad Fund

MINISTERSTVO
KULTURY

Nabízíme
starší ročníky
Romano hangos.

Cena jednoho ročníku

100,- Kč + poštovné.

Objednávky na:

545 246 673

nebo:

holomkova@srmn.cz

Společenství Romů na Moravě
Romano jekhetaniben pre Morava

Adresa redakce

Romano hangos

a Společenství

Romů

na Moravě

Bratislavská 65a,

Brno 602 00

tel.: 545 246 673

www.srmn.cz

číslo účtu:

230 0066 1977/2010

Předplatné Romano hangos

příjmení, jméno:

název organizace:

adresa, PSČ:

e-mail: telefon:

počet objednaných výtisků:

způsob platby: ☐ hotově ☐ složenkou
☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:
☐ bankovním převodem na fakturu

vyplněný formulář zašlete na adresu:

Romano hangos, Bratislavská 65a, Brno 602 00. Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010

cena předplatného pro rok 2017 je 265 Kč

Ceník inzerce:

celá strana (rozměr 26×40) – 5 000 Kč

1/2 strany (rozměr 26×20 nebo 40×13) – 3 500 Kč

1/4 strany (rozměr 13×20) – 1 500 Kč

menší formát – 7 Kč/cm²

Sleva při opakování 25 %. Žádosti o inzerci posílejte na: holomkova@srmn.cz

**Vydávání Romano hangos
podporuje Ministerstvo kultury ČR**

BALVALFEST
17. ROČNÍK

KOKAVA FEST
KOKAVA NAD RIMAVICOU

19. AUGUST AMFITEÁTER - 14:00 HOD.

IGOR KMEŤO TOMÁŠ BOTLÓ
GIPSY ČHÁVE PARA SABROSA CITY BOYS
SENDREIOVCI BALKÁNSAMBEL IMPÉRIO-CZ
MEGITZA-PL orchester **ALEXANDAR i lepi KOLE -SRB**
ANIROSZ-HU RUMUNGRE HARACHOV - CZ
GIPSY JANKA ŽIVÁŇ GIPSY DEMO RIGÓ MÓNKA
Tanečné súbory: Detva, Humenné, Kokava, Čierny Balog, Očová.

Úrad vlády Slovenskej republiky
BAŠAVEL - ZÁBAVA
DO TANCA HRA
CITY BOYS - TRNAVA
/ 02:00 hod. do 04:00 hod. /